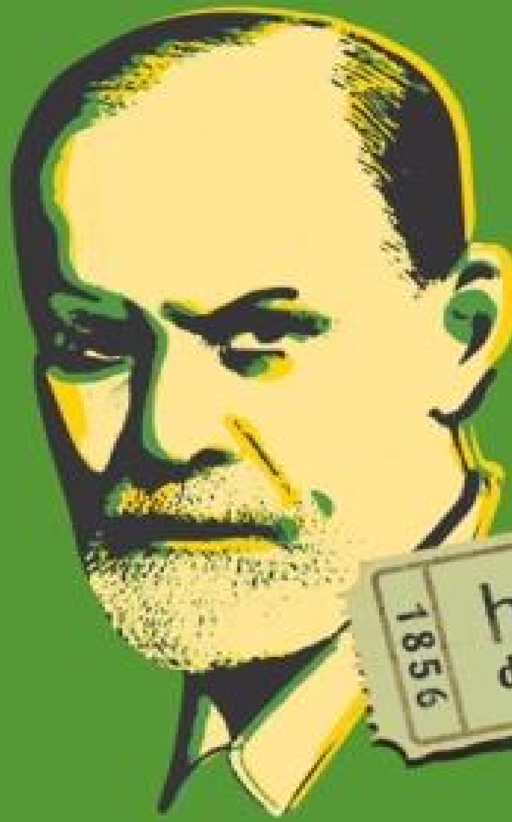
HAYALİ SÖYLEŞİLER

FREUD

"Eğer Freud olmasaydı, onu icat etmek gerekecekti"

D. M. Thomas

Edward de Bono
önsözüyle

HAYALİ SÖYLEŞİLER

FREUD

D. M. Thomas

Edward de Bono
önsözüyle

Türkçesi: Gonca Gülbey

Hayali Söyleşiler -1
Freud, Hayatı ve Düşünceleri
Özgün Adı: Freud… *Off the record*

Yayına Hazırlayan: Bilge Ceren Şekerciler
Son Okuma: Yusuf Zeybekoğlu
Kapak Tasarımı: Deniz Akkol
Sayfa Düzeni: Kolektif Tasarım
1.Baskı, Eylül 2012, İstanbul
Kolektif Kitap Bilişim ve Tasarım Ltd. Şti.
Caferağa Mah. Ressam Şeref Akdik Sok.
No: 10 Kadıköy, İstanbul
www.kolektifkitap.com | info@kolektifkitap.com
T: 0216 337 05 18 | F: 0216 337 03 18

Önsöz Edward de Bono

İnsan beyni açıklamalara açtır. Bu nedenle çocuklar sürekli “neden” diye sorar. Açıklamalar, olayların birbirleri ile bağlantılı olduğunu gösterir, olayların neden öyle olduğunu izah eder ve gelecekteki davranışları tahmin etmemize olanak sağlar.

İnsanlar tarih boyunca, hayatlarına bir anlam yükleyebilmek için bu tip açıklamaların arayışı içinde oldular. Başlangıçta, işlerin nasıl düzenlendiğini izah eden büyü ve dindi, ardından bilim ve bilimin birbirinden bağımsız kuralları geldi ve bu iki alanın arasında bir yerlerde Freud vardı. Voltaire’in Tanrı için söylediğini, Freud için de söylemek mümkün: Eğer Freud olmasaydı, onu icat etmek gerekecekti.

Freud’ın inşa ettiği bina, temelinde cinsellik olan tanımlamalardan örülü bir başyapıt. Kendi depresif zihninin yanı sıra hastalarının zihnini de inceledi; bebeklerde cinsellik, bilinçaltı güdüleri, rüyaların sembolizmi ve Oedipus kompleksi gibi devrim niteliğindeki teorileri ile eylemlerimizi ve karmaşık düşüncelerimizi açıklama yoluna gitti. Freud, hastanın kişiliğinde görünmesi gereken ama görünmeyen bir şey varsa, bunun çok acı veren, dolayısıyla da bastırılan bir şey olduğuna inanıyordu. Sinirsel bir tik ya da öksürük gibi tuhaf bir bulgu, gerçekte tabu olarak görülen bir deneyimin ya da duygunun yerini almış olabilirdi. Freud ve Joseph Breuer, “Histerikler çoğunlukla geçmiş anılardan acı çeker,” sonucuna vardı.

Bu teoriler insanları sarstı, kafalarını karıştırdı, heyecanlandırdı ve Freud’a psikoloji alanında merkezi bir rol kazandırdı. Bu teoriler bilimsel anlamda doğru muydu? Büyük olasılıkla, bazı vakalar için doğru olsa da, bazıları vakalar için değildi. Ergenlik döneminde cinsiyet hormonları sinir sistemini duyarlı hale getirmeden önce, bebeklerde ve çocuklarda cinselliğin nasıl işlediğini anlamak kolay değil. Bu dönemde, cinsellikten ziyade “zevk” ve “aşk”tan bahsetmek daha doğru olabilir, ancak bu tür bir açıklama, sadece Freud’un açıklamalarını zayıflatmaya neden olurdu. Freud’un çalışmalarında “gerçek” çok da önemli değil. Çalışmaları bilime yakın durduğu kadar şiire de yakın durur. Onun teorileri, insanların inanabileceği hikayeler çıkardı ortaya. Bu hikayeler, hastanın davranışlarını ya da bulgularını “anlayabilmesine” olanak tanıdıkları için gerçek bir

değere sahip ve hastanın kendini anlayabilmesi genellikle durumun daha iyiye gitmesi ile sonuçlanır.

Hoşumuza gitsin ya da gitmesin, bugün kendimizi ve birbirimizi değerlendirme biçimimiz üzerinde Freud'un kaçınılmaz bir etkisi var. Onu, durumları izah edenlerin ustası, şiir ve bilim, psikoloji ve büyü arasında duran bir fenomen olarak değerlendirmek durumundayız.

Giriş

Bana sıklıkla “Neden Freud?”, “Neden ondan bu kadar etkileniyorsun?” diye soruluyor. Etkilendiğim açık, *Beyaz Otel* ve *Eating Pavlova* adlı romanlarımın ikisinde de Freud ana karakter ve anlatıcı… Zamanın ötesindeki bilinçaltında, insanın hala sigara içebildiği görkemli bir kafede onunla buluşma davetine nasıl karşı koyabilirdim?

Psikanalizin temelini attığında, seks delisi bir hayalci olduğuna dair yergilere maruz kalan Freud, aradan geçen bir yüzyılın ardından yeniden pek çok kişinin saldırısına uğruyor. Onu, entelektüel samimiyetsizlikle, kadınları küçümsemekle, kendi teorilerinin ve psikanalizin verimliliğini abartmakla itham ediyorlar. Eleştirmenler, onun fikirlerinin 1900’lerin ataerkil, burjuva Viyanası’nda bir geçerliliği vardıysa bile, bizim değişken, çok kültürlü, post-feminist toplumumuza hitap etmediğini söylüyorlar.

Entelektüel samimiyetsizlik iddiası hariç, bu eleştirilerin tamamında bir doğruluk payı var. Hepimiz zaman zaman kendimizi kandırırız; Freud bunu çoğumuzdan daha az yapıyordu, ama gerçeklere bağlı kalmak onun en büyük gurur kaynağıydı. Olgunluk döneminde, psikanalizin insanın sadece zihnini değil, tüm özünü, ruhunu temsil ettiğini gördü. Arkeoloji onu büyülüyordu ve kendisi de bizim kendi aleyhimize göz ardı ettiğimiz bilinçaltımızın arkeologuydu.

Freud’un gördüğü hali ile insan ruhu sürekli metafor ve sembol yaratarak temelde şiir yazar; bu teori günümüzde zihni bir bilgisayar olarak görme modelinin aksine, beni hem gerçek hem de ilham verici olması açısından çok etkiliyor. Freud’un “Ezeli Eros”u seksologlar ve mekanik porno tarafından budandı ve seks oyuncakları ile “oral seks” hakkında yapılan konuşmalarla basitleştirildi. Ona düşmanca yaklaşanların çoğu, kendileri ile ilgili rahatsız edici gerçekleri bastırıp sorunların yanıtlarını sosyolojide ya da siyasette aramayı tercih edenler… Freud, kendi şeytanları ile korkusuzca yüzleşti ve bizim de aynısını yapmamızı istedi.

Onun ruh üzerine yaptığı modelleme, bilimsel kesinlik yerine, zengin şiirsel bir metafora dayalı olsa da bu, Freud’un büyüklüğünü azaltmaz. Diğerlerinden daha hatalı durduğunda daha aydınlatıcı, çünkü yüzyılların bilgeliğine sahip. Freud, antik mitlerden ilham alıyordu ve kendisinden daha önce bilinçaltını keşfettiklerini söylediği Shakespeare ve Dostoyevski

gibi yazarları çok seviyordu. Kimi zaman despot davranışlar sergilemesine rağmen bir özgürlükçüydü. *Blake & Freud* kitabının yazarı Diana Hume George, “Hiçbir birey bu kanunlara uyamaz, çünkü bu kanunlar insan enerjisinin ölümüdür,” dizelerini alıntılar ve herhangi bir akademisyenin bu dizelerin Freud’a değil, Blake’e ait olduğunu bilip bilemeyeceğini sorar. Hem Blake hem de Freud erkekleri ve kadınları zincirlerinden, “zihinlerinin kelepçeleri”nden kurtarmak isterler. “Kadın hakları” konusundaki düşünceleri muhafazakar olsa da, Freud kadınları cinselliği olan varlıklar olarak görüp onlara itibar kazandırır.

İnsanın bilinçaltının derinliklerinde seyahat eden Freud en yaratıcı, en heyecan verici çalışmalarını yaparken, kendisinin “bir bilim insanı, gözlemci, deneyci ya da filozof” olmadığını biliyordu. “Ben, mizacım gereği bir kaşiften, bir maceraperestten daha fazlası değilim.” İşte, benim sevdiğim Freud bu!

Sigmund Freud (1856-1939) Kısaca Hayatı

Sigmund'un babası Jacob Freud, 1840'lı yılların Yahudi göçebesi olarak çıkar karşımıza; birden fazla dilin konuşulduğu Hapsburg İmparatorluğu'nun doğu ucundaki, ilkel ve Yahudi aleyhtarı bir bölge olan Galiçya'dandır (bu bölge şu anda Polonya ve Ukrayna arasında bölünmüştür). Baba tarafından dedesiyle, at üzerinde doğu ile batı arasında yüzlerce mil yol kat ederek, kumaş boyamada kullanılan yün ve bal ticareti yapıyorlardı. Sally adında bir karısı vardı ve kadın daha on sekizine girmeden, Emanuel ve Philipp adlarında iki çocuk doğurdu. Jacob, kırk yaşına yaklaşırken batıya, Freiberg kasabasına taşındı (şu anda Çek Cumhuriyeti'nde bulunan Pribor) ve 1855 yılında yeniden evlendi. Gizemli bir şekilde, belgelerde vefat eden eski karısının adı "Sally" yerine "Rebekka" olarak geçiyordu. Rebekka'ya dair herhangi bir şey bilinmiyor. Yeni eşi Amalie tam on dokuz yaşında, çekici ve kararlı bir kızdı; Viyana'da ailesi ile birlikte yaşayan Galiçyalı bir Yahudiydi. Bir yıl içinde, 6 Mayıs 1856'da, "Altın Çocuk Sigi"sini dünyaya getirdi. Aynı dönemde Emanuel ile karısı da Jacob'a ilk torununu veriyorlardı.

Bu sırada hala evlenmemiş olan Philipp'e, kendi yaşında güzel bir üvey anneye ev sahipliği yapmak biraz tuhaf gelmiş olabilir. Hatta Freud'un rüyalarından birini yüksek bir hayal gücü ile yorumlayan bazı kişiler, Amalie ile Philipp'in biraz fazla yakınlaşmış olabileceğini ve Jacob'un ilk evliliğinden olan iki büyük oğlunun bu nedenle evi terk ederek İngiltere'ye yerleştiğini ileri sürer. Durum ne olursa olsun, ailenin bu sıradışı yönü, ileride Oedipus kompleksinin keşfi için verimli bir zemin hazırlamış olmalı.

Amalie bir oğlan daha doğurdu, fakat kısa süre sonra oğlan hayatını kaybetti; daha sonra beş kız ve son olarak da yine bir oğlan çocuk sahibi oldu. Sigmund dört yaşındayken, Jacob ailesi ile birlikte imparatorluğun büyük başkenti Viyana'ya taşındılar. Jacob'un bu dönemde geçimini nasıl sağladığı bilinmiyor, ancak para konusunda ellerinin sıkışık olduğu kesin. Jacob'dan daha talihsiz olan binlerce Yahudi, o dönemde doğudaki *shtetls*'lerde[1] işportacılık yaparak, kıt kanaat da olsa yaşayabilmek için Viyana'ya akın ediyordu. Bu insanlar, Freud ailesi gibi orta sınıf Yahudiler tarafından bile yabancı olarak karşılanıyor ve Yahudi aleyhtarlığı kaçınılmaz olarak teşvik ediliyordu.

Devlet okulunda başarılı bir öğrenci olan Freud, dini ve kültürel Yahudilik kisvesini üzerinden atma yolundaydı. Yunanca ve Latince de dahil olmak üzere birkaç dil öğrendi. Shakespeare'i ilk kez sekiz yaşındayken okudu. Freud'ların evinde hangi çocuğun önceliği olduğu tartışmasız ortadaydı: Kızlardan biri piyano istemiş, piyano alınmış, ancak Sigmund gürültüden dolayı ders çalışamadığından şikayet edince piyano evden gitmişti.

Hayatının amacını bulunca ona takıntılı bir biçimde odaklanacak olan Freud, başlangıçta amacına ağır ağır ve tereddütle yaklaştı. Önce avukat olmayı düşündü; ardından doğa bilimleri üzerine kariyer yapmaya karar verdi. 1873 yılında Viyana Üniversitesi'nde tıp fakültesine kaydoldu, ancak tıptan ziyade zoolojik araştırmalarla ilgileniyordu. Erkek yılan balıklarının testisleri olup olmadığını keşfetmek için balıkların omuriliklerindeki sinir hücrelerini inceledi. Merakı bitmek tükenmek bilmiyordu ve 1882 yılına kadar mezun olma zahmetine katlanmadı. Aynı yıl Viyana'da yaşayan Martha Bernays adlı Alman Yahudi bir kıza aşık oldu.

Yumuşak başlı ve sevimli bir kız olan Martha, dul annesi ile birlikte sakin bir hayat sürdürüyordu. Çok kısa bir süre sonra, (en azından Freud öyle olduğunu düşündü), asıl memleketleri Hamburg'a döndüler. Martha'nın başka hayranları da vardı ve bu durum, Freud'u kıskandırıyordu. Kızın sevimliliğini durmadan övüyordu. Ama kızın gönderdiği mektuplar fazlasıyla evcilleşince, Freud ona şu itirafta bulundu: “İçimdeki sessiz yabaniliği zor zaptediyorum.” Erotik olmaktan çok romantik mektuplar yazan Freud, en fazla kızla çıktıkları bir kır gezisinde, kızın bir kenarda çoraplarını çektiği sahneyi hatırlatacak kadar ileri gidebilmişti. Evlilik için eline geçen ufak araştırma maaşından daha fazlasına ihtiyacı olduğunu anlayan Freud, üç yılını Viyana Hastanesi'nde tıp pratiği yaparak geçirdi. Gönlünden geçen iş bu değildi, bir arkadaşına da dediği gibi sıradanlaşmaktan korkuyordu, ama yine de işine dört elle sarıldı.

Freud'un bir süre enerji veren, mucize ilaç olarak gördüğü kokainle de deneyimleri oldu. 1885-86 yıllarında, Paris'te Salpetriere Hastanesi'nde, ünlü nörolog Charcot'un yanında birkaç ay geçirdiği dönemde bir fahişe ile birlikte olmuş olabilir. Çoğu Viyanalı doktor ilk cinsel ilişkilerini “alt sınıf”tan kızlarla yaşıyordu, ancak Freud aslında Martha'yı ve evliliği beklemiş de olabilir. Charcot'un rehberliğinde geçen bu yapayalnız dönem,

onun gelecekte yapacağı işlerin de zeminini oluşturdu. Bedensel hastalıklarda değil, zihnin yarattığı nevrozlar konusunda uzmanlaşacaktı.

Freud'un evlilik hayatının büyük bir kısmını geçirdiği Berggase Caddesi No: 19'daki danışmanlık bürosunda asılı geniş çerçeveli bir fotoğrafta, Charcot bir grup erkeğe terapi tekniğini anlatırken, iri göğüslü, korseli bir kadını asistanlardan birinin kollarında baygın halde görürüz. Bu asistan muhtemelen Freud'un ta kendisidir. Feminizm öncesi döneme ait klasik bir resim! Charcot, felç gibi pek çok bedensel bulgunun kaynağının fizyolojik olmadığını, sadece kadının bedeninin nasıl işlediğine dair yarattığı hayali kavramlarla ilgili olduğunu göstermiştir. Yunancadaki "rahim" kelimesinden gelen "histeri" daha çok kadınlarda göründüğünden, o da bu tezini kadınlar üzerine kurmayı tercih eder. Charcot, hastalarının histerik etkileri açığa çıkarmalarını teşvik etmek için hipnozu kullanıyordu. Bazen tek bir kelime, kadın hastanın havale geçirmesi ya da çığlıklar atarak yere yığılması için yeterli olabiliyordu. Freud ikna olmuştu. Olayın teatral yönüne kapıldığı gibi, odasındaki resmin de düşündürdüğü üzere, ortamdaki cinsellik de ona çekici gelmiş olmalı.

1886 yılında, Hamburg'da Martha ile evlendi, onu Viyana'ya götürdü ve dört odalı bir daire kiraladı. Bu evde aynı zamanda sinirsel şikayetleri olan hastaları da tedavi ediyordu. Freud da Charcot gibi hipnoz tekniğini kullanıyordu, ancak giderek daha çok kullandığı bir teknik daha vardı: "Serbest çağrışım". Hastalar kanapede uzanırken, bir düşüncenin diğerini takip etmesine izin veriyordu. Freud'un hekim olan eski arkadaşı Joseph Breuer de ona zaman zaman hasta göndererek yardım ediyordu.

Freud'un seçtiği uzmanlık alanı, 19. yüzyıl sonunda Viyana'da hakim olan ruh hali ile de uyuşuyordu. Richard Krafft-Ebing, 1886 yılında, marazi cinsellik üzerine yaptığı çığır açan çalışması *Psychopathia Sexualis*'i yayınladı. İmparatorluğun sallandığı bu dönemde, İmparator Franz Joseph saplantılı, İmparatoriçe Elisabeth ise yarı deliydi. 1889 yılında veliaht Prens Rudolf son kez sevişmelerinin ardından kendisini ve sevgilisini vurdu ki bu muhtemelen çifte intihardı. Cinsellik ve ölümün hükmeden cazibesinin en etkili somutlaşmış haliydi bu.

1895 yılında Freud ve Breuer, *Histeri Üzerine Çalışmalar* (*Studies in Hysteria)* adlı eseri yayınladılar. Kurallara düşkün akıl hocasının aksine Freud, hastalarında gözlemlediği histerik bulguların kökeninde cinsellik

olduğuna emindi. Ona göre insan bedeni, ahlak sahibi birinin yüzleştiğinde çok daha fazla acı çekeceği kuraldışı arzuları ve hatıraları bloke etmek için, dikkati başka yöne çeken hastalıklar yaratıyordu. Böylece "Elisabeth von R." vakasında, kadının ablasının kocasına aşık olduğu sonucuna ulaştı. Kadın, ablasının doğum yaparken öldüğü haberini aldığında, (Freud'un değerlendirmesine göre) bir anda artık adamın özgür olduğunu ve onunla evlenebileceğini geçirmişti aklından. Bu korkunç düşünceyle başa çıkamayınca, düşüncesini fiziksel rahatsızlıklara dönüştürerek bastırmıştı.

Freud, merak uyandıran, güçlü ve etkili hikayeler yaratan iyi bir yazardır. Vakalarının kısa öyküler gibi okunmasının önüne geçemediğini söyler.

Psikanalizin başlangıcına işaret eden bu ilk kitabın yayınlandığı yıl, Freud'un altıncı ve sonuncu çocuğu Anna dünyaya geldi. Freud aktif seks hayatının sona erdiğine dair imalarda bulunuyordu. Kendisi henüz 40 yaşına girmişti, karısı ise 35 yaşındaydı. Bunu takip eden beş yıl boyunca kendini bulmaya çalıştığı karanlık ve keder dolu bir döneme girdi. Babasının 1896 yılındaki ölümü onu derinden etkilemişti. Mutsuzluğunu tek başına yaşıyor, kimi zaman coşku nöbetleri geçiriyor; gerçek ya da hayali sağlık sorunlarından endişe ediyor ve çocuklarının kısa süreli, ama durmadan tekrar eden hastalıkları yüzünden kaygılanıyordu. Bir bilim insanı için garipsenecek batıl inançları olan Freud, elli yaşına gelmeden kalp krizi geçirip öleceğine inanıyordu. Rüyalarına yoğunlaşarak, kendini analiz etmeye başladı. Bu süreci Berlin'den dostu Dr. Wilhelm Fliess ile yazışarak paylaşıyordu; duygusal olarak bir hayli yoğun olan bu mektupların tamamı ancak 1985 yılında basıldı.

Freud, başarısız olma endişesi ile mücadele ediyordu. Histerinin nihai kökeninin, çocukluk döneminde yaşanan ensest (baba ya da başka bir yetişkin tarafından istismar edilme) olduğuna kendini ikna eden Freud, yanıldığını düşünmeye başlamıştı. Kendisinin ve hastalarının rüya ve anılarındaki rahatsız edici ipuçlarının, hayatlarının dördüncü ve beşinci yıllarına ait birer fantezi olduğunu ve bu fantezilerin de evrensel bir nitelik taşıdığı fikri beliriyordu kafasında. Oedipus kompleksi, Yunan efsanesinden, Sofokles'in *Kral Oedipus* eserinin konusundan doğmuştu. Bilmeden –adeta bilincinde olmadan– babasını öldüren ve kendi annesi Jocasta ile evlenen adamı konu alıyordu.

Freud'un kendi evinde de ensest benzeri bir durum yaşanmış olabilir. Martha'nın bekar kız kardeşi Minna onlarla yaşamaya gelmiş, ardından da sürekli onlarda kalmaya başlamıştı. Martha'dan daha özgür, entelektüel anlamda daha meraklı bir kadın olan Minna, kimi zaman Freud'a tatillerde eşlik ediyordu. Freud'un öğrencisi ve ardından rakibi olan Jung, Minna'nın kendisine Freud ile ilişkileri olduğunu itiraf ettiğini iddia etti. Çoğu kişi bu iddiayı kötü niyetli bularak ciddiye almamış olsa da, 2006 yılında çok çalışkan ve gayretli bir araştırmacı, İsviçre Alplerindeki bir otelde, Freud tarafından imzalanmış bir otel kaydı buldu. Kayıtta, Dr. Sigm Freud u frau" yani kısaca "Dr. Freud ve karısı," yazıyordu. Bilindiği üzere Ağustos 1898'de Freud ile tatile çıkan Minna idi. Elbette Freud tek bir oda tutarak tasarruf etmeye çalışmış da olabilir. Ama öyle değilse, yasak bir aşk ilişkisi Freud'un o dönem o kadar huzursuz olduğu halde, neden bir o kadar da yaratıcı olduğunu açıklayabilir.

1900 yılında kendi rüya analizlerine dayanan *Rüyaların Yorumu* (*The Interpretation of Dreams*) adlı uzun eserini yayınladı. Rüyaların gerçekte arzu edilen şeylerin örtülü biçimleri olduğu teorisi çok tartışıldı; ancak rüyaların zengin sembolizmine dair yaptığı tumturaklı açıklamalar, onun Virgil'in *Aeneid* adlı eserinden alıntı yaptığı özdeyişi haklı çıkarır nitelikteydi: *Flectere si nequeo superos, Acheronta movebo,* yani "Eğer tanrılara boyun eğdiremiyosam, cehennemin derinliklere dalarım." Rüyalar, Freud'u bilinçaltına götüren yoldu.

Freud'a göre bilinçaltındaki her şeyin kökeni, özellikle cinsel olanların kökeni, çocukluğun erken dönemlerinde yatıyordu. Bu teorisine bir peygamberin coşkusuyla inanıyor ve müritlerinden de bu öğretiyi takip etmelerini istiyordu: Her şey çocuk cinselliği ile başlıyordu. Bu döneme ait anılar daha sonra bastırılacaktı, çünkü çok rahatsız ediciydiler, yine de hep orada olacaklardı. Nevrotiklerde (ve bir dereceye kadar hepimizde öyle değil miyiz?) hayatımızın ilk üç yılında yaşanan oral, anal ve fallik evreler ya da bunu takip eden Oedipus kompleksi, yetişkinlik döneminde de sorun yaratmaya devam ediyordu.

Dürüstlüğünden hiç ödün vermeyen Freud, zamanla teorilerinde değişiklikler yaptı, yeni şeyler ekledi, ancak teorilerinin temel noktası olan cinsellik kavramından asla vazgeçmedi. Rüya kitabının yayınlanmasının ardından, onu çocukluk döneminin masumiyetini inkar etmekle itham

edenler oldu, ama aynı zamanda kendine yeni takipçiler de bulmaya başladı. Viyana'da psikanalistlerden oluşan ufak bir grup toplanmaya başlamıştı: Çarşamba akşamları Freud'un bekleme odasında bir araya geliyor; kahve, sigara ve kek eşliğinde farklı konularda tartışıyorlardı. Freud bu duruma üzülse de, başlangıçta tüm katılımcılar Yahudi'ydi, ancak ardından mutlulukla karşılanan bir gelişme yaşandı; İsviçreli psikiyatrist Dr. Carl Jung, Mart 1907'de onu ziyarete geldi ve tüm coşkusuyla ona destek olmaya başladı. Jung genç, uzun ve yapılı bir adamdı, kendini sakınmayan saldırgan tavırları vardı ve Yahudi değildi. Freud, onu manevi oğlu ve mirasçısı olarak görüyordu. Başlattığı hareket, Freud'un (kendi tahminlerine göre) erken gelecek ölümünün ardından, Jung'un ellerinde güvende olacaktı.

Freud, Jung ve Macar kökenli, hayat enerjisi ile dolu bir analist olan Ferenczi, 1909 yılında bir dizi konferans vermek için davet edildikleri Birleşik Devletler'e gittiler; bu seyahat çok verimli geçti. Psikanaliz, Yeni Dünya'da tohumlarını attı ve yeşermeye başladı. Ancak, daha sonra *American Psychoanalytic Association*, Freud'un isteğine rağmen sadece hekimlerin psikanalist olabilmesi konusunda diretecekti.

Jung, Freud'un nevrozun nedeninin kesinlikle cinsellikle ilgili olduğu konusundaki teorisinden şüphe etmeye başladı ve ikilinin dostluğu bu yüzden çıkmaza girdi. Hareket bölünmüştü. Nevrozun nedeninin cinsellikle değil, güç sahibi olma isteğiyle bağlantılı olduğunu düşünen ve çocukluğu hastalıklarla geçen sıkı sosyalist Alfred Adler çoktan aralarından ayrılmıştı. Freud için Jung artık dinden dönmüş biriydi ve sergilediği bu tavır kabul edilemezdi. Freud kin tutmaya müsait bir adamdı. Sevecek ve nefret edecek birine ihtiyaç duyduğunu ve genelde bu ikisini aynı insanda bulduğunu söylemişti. Buna karşın, ortaya çıkan sıcakkanlı, aklı başında ve nükteli bir dille yazılmış sayısız mektubun da gösterdiği gibi, insanlara karşı derin bir şefkat besleyebiliyordu.

Yazarının da belirttiği gibi, eğer "Elizabeth von R." vakası, kısa bir öykü gibi okunabiliyorsa, "Dora" ve "Kurt Adam" vakaları da birer kısa roman gibi okunabilir. Freud, bu vakaları çok güzel bir dille kaleme alır. Öncelikle öyküler çok sürükleyicidir. Freud, hastalarının pek de kolay anlaşılmayan sorunlarını, ufacık ipuçlarına bakarak çözen, zihnin Sherlock Holmes'u rolündedir. Gerçi modern eleştirmenler, Freud'un adı geçen bu iki hastayı

da yanlış anladığını iddia ederler. İşin aslı, “Kurt Adam”ın kendisi bile yaşlandığı zaman Freud’un kendisi ile ilgili yaptığı analizin doğru olduğuna inanmadığını belirtir, ancak Freud’un büyük bir adam olduğunu ve onunla tanışmanın, hayatının en zengin deneyimi olduğunu da söyler.

Yüzyılın başlarında verdiği diğer önemli eserleri arasında “dil sürçmeleri” unutkanlık ve dikkatsizlik üzerine yaptığı çalışması *Gündelik Yaşamın Psikopatolojisi* (*The Psychopathology of Everyday Life*) ve *Cinsellik Üzerine Üç Makale* (*Three Essays on the Theory of Sexuality*) kitaplarını sayabiliriz. Bu arada geç de olsa Freud’a üniversite profesörlüğü verildi.

Johann Strauss, Egon Schiele, Gustav Klimt, Arthur Schitzler ve Ludwig Wittgenstein’a ev sahipliği yapan Viyana, kültürel görkeminin doruk noktasındaydı, ancak milliyetçi çatışmalar ve Yahudi düşmalığı gibi politik karışıklardan dolayı da kaotik durumdaydı. Mahler, Opera’yı yönetiyordu; genç, öfkeli Hitler de genelde onu salonun en ucuz yerinden izliyordu. Birinci Dünya Savaşı sırasında üç oğlunun da orduya alınması Freud’un iyiden iyiye kaygılanmasına neden oluyordu; en büyük oğlu Martin savaşta esir düştü. 1918 yılında ateşkes ilan edildi ve uzun zamandır çöküşte olan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu yıkıldı. Viyana’da açlık ve yüksek oranda enflasyon vardı. Freud’un ofisi buz gibiydi ve hastalarını dinlerken, ısınmak için paltosuna sarınıyordu. Yine de durumu pek çok insana göre iyiydi, çünkü seans başına on dolar ödeyen bazı yabancı uyruklu hastaları vardı.

1920 yılında çok sevdiği kızkardeşi Sophie’nin ölüm haberi geldi. Sophie, Hamburglu bir fotoğrafçı ile evliydi ve neredeyse savaştan daha fazla can alan, grip salgınına yenik düşmüştü. Freud keder içinde de olsa, çalışmaya devam etti. Üç yıl sonra, Sophie’nin henüz küçük bir çocuk olan oğlunun ölümü ise Freud’u tesellisiz bıraktı.

En küçük çocuğu Anna, artık Freud’un tek umuduydu. Tüm Freudyen ortodoksluğuna karşı gelerek kendi kızını analiz etti. Anna hiç evlenmedi; insan babasının *ve* psikanalizin yerini nasıl doldurabilir ki?

Dönemin kasveti ve giderek ilerleyen yaşı, Freud’un 1920 yılında yayınladığı garip ve neredeyse mistik diyebileceğimiz çalışması *Haz İlkesinin Ötesinde* (*Beyond the Pleasure Principle*) adlı kitabına katkıda bulunmuş olmalı. Hazza karşı duyulan ilkel isteğin –Eros– yanına, öz

yıkımsal içgüdü dediği Tanatos'u ekledi. Freud, savaş kurbanlarında ve yakınlarını kaybetmiş çocuklarda, acı veren deneyimleri yineleme saplantısı olduğunu gözlemlemişti. Varoluşun erken dönemlerine dönmek için duyulan bir istek olduğunu düşünüyordu; bu derinlerde yatan, göze çarpmayan bir içgüdüydü ve varoluşun en başında, var olmamak vardı. İşte bu, felsefi keşifler yapan, şair, yazar Freud'du.

Karanlık bir felsefe metni olan diğer kitabı *Kültürdeki Huzursuzluk* (*Civilization and its Discontents*) 1930 yılında yayınlandı. Bu kitapta, bireysel arzularımız ile toplumu inşa etmek için bu arzulara vurduğumuz gem arasındaki bitmek tükenmek bilmeyen çatışmadan bahseder. Ne din, ne de komünizm bir umut vaat ediyordu. Bir keresinde biri ona, Rusya'daki Bolşevik devrimin bir dönem kaos ve yıkım getirse de, ardından daima sürecek bir refaha götüreceğini söyler, Freud da ona soğuk bir tavırla buna yarı yarıya inandığı karşılığını verir.

Bu arada Freud kanseri yendi. 1923 yılında, üst çenesinin kesilmesini gerektiren, sancılı bir protez operasyonu geçirdi. Artık rahatça konuşamıyor ve yemek yiyemiyordu, ama o çok sevdiği puroları içmeye devam ediyordu; kimi zaman bunun için çenesini mandalla zorla açması gerekse bile! Ve yeniden işe döndü. Sonraki yıllarda geçireceği bir dizi operasyona da cesaretle göğüs gerdi.

1930 yılında Goethe Edebiyat Ödülü'nü aldı. Goethe ve Shakespeare'e her zaman değer veren Freud, eserlerinde onlardan alıntılar yapıyordu. Üç yıl sonra Naziler, Thomas Mann, Einstein, Zola ve Proust'un kitapları ile birlikte, onun "pis" kitaplarını da yakacaklardı.

1938'de, *Anschluss*'un, yani Hitler'in Avusturya'yı işgalinin ardından, Freud ailesi büyük bir tehlike içinde kaldı. Anna, gestapo tarafından bir günlüğüne gözaltına alınınca, babası kesin olarak kararını verdi. Başkan Roosevelt, Avrupa'daki Birleşik Devletler elçiliği görevlilerine Freud ailesine yardım etmeleri için emir vermişti. Ayrıca, Freud'a son derece bağlı olan Gallerli öğrencisi (daha sonra Freud'un ilk biyografya yazarı olacak) Ernest Jones da, Freud ailesinin İngiltere'ye taşınabilmesi için, ülkede tanıdığı üst düzey kişilerle görüşmeye başladı.

Başka bir ülkeye giriş izni elde etmek zordu, ancak ciddi miktarda paralar harcandıktan sonra, neredeyse tüm Freud ailesi için izin belgesi çıktı.

Müthiş zor ve aksi bir kadın olan ve hayatının sonuna kadar Yiddişten başka dil konuşmayan Freud’un annesi, sonunda insafa gelerek doksan beş yaşında hayata veda etti. Sigmund’un kız kardeşlerinden biri daha önceden Birleşik Devletler’e gitmişti, diğer dördü ise Viyana’da kalmaya karar verdi; Freud gibi onlar da Nazilerin, kendi halinde, orta yaşlı Yahudi kadınlarına zarar verebileceklerine ihtimal vermemişti.

Freud ailesinin diğer üyeleri ellerinde valizleri, yanlarında hizmetçileri ve köpekleri ile birlikte tren ve ardından gemiyle İngiltere’ye doğru yola çıktılar. Her zaman bir İngiliz hayranı olan Freud, bu ülkede çok sıcak karşılandı; tanımadığı insanlardan bile ona iyi dileklerini sunan mektuplar alıyordu. Kısa bir süre kirada oturdular, ardından Londra’nın kuzeyine, Hampstead’da Maresfield Gardens’da rahat bir eve taşındılar. Viyana’da bıraktıkları eşyaları da geldi. Martha, Minna ve Anna evin alt katını Freud’un Berggasse 19 numaradaki ofisi ile aynı hale getirmek için koşuşturmaya başladılar. Geçmişe gömülü köklerini arayan psikanalizin simgesi olan sayısız klasik yontu ve Mısır heykeli, tıpkı eskisi gibi odasına yerleştirildi.

Freud giderek daha zayıf düşüyordu ve sancılar içindeydi, ama yazmaya devam ediyordu. 1939’un başında son eseri *Musa ve Tek Tanrıcılık* (*Moses and Monotheism*) yayınlandı. Bu kitapta Freud, gerçekte bir Mısırlı olan Musa’nın, kendilerini özgürlüğe kavuşturduğu Yahudiler tarafından katledildiğini iddia ediyordu. İlkel bir anne baba cinayetine benzeyen bu katliam, Yahudileri ebediyen sürecek bir vicdan azabına ve günahlarını bağışlayacak bir Mesih arayışına sürüklüyordu. Freud hayatının sonuna kadar geleneklere meydan okumaya devam etti.

Londra’ya bombalar yağıyordu. Bu, medeniyetin intikam aracılığı ile acılarını yineleme saplantısı ve ölüm arzusuydu. Doktoru Freud’a, “Bu son savaş mı olacak?”diye sorduğunda, “En azından benim son savaşım olacak” diye yanıt verdi. O ayın sonlarına doğru, acılar içinde doktoruna artık hayatının bir anlamı kalmadığını söyledi ve doktorun ona daha önceden verdiği bir sözü hatırlattı. Doktor bir doz morfin yazdı. Freud, 23 Eylül 1939’da öldü.

Freud, bizi biz yapanın ne olduğuna dair fikirlerimizi, kendimizi algılama biçimimizi yirminci yüzyılda yaşamış herkesten daha fazla değiştirdi.

İleri yaşları yüzünden, Nazilerin kendilerine dokunmayacağını düşünen kız kardeşlerinin dördü de Nazi ölüm kamplarında hayatlarını kaybetti. Kendisi de ünlü bir analist olan Anna, 1982 yılında ölene kadar babasının anısını ve itibarını kıskançlıkla muhafaza etti.

Şimdi Artık Konuşmaya Başlayalım…

İlerleyen sayfalarda, Sigmund Freud,

on iki farklı konu üzerine hayali bir söyleşiye

dahil olacak; yanıt arayan sorulara, özgürce

cevap verecek.

Sorular italik

Freud’un cevapları roman yazı karakterindedir.

Çocukluğu Üzerine

Freud'un anne ve babası, on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında, giderek genişleyen Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun doğu kısmında hüküm süren baskı ve yoksulluktan kaçmak için başlatılan büyük göç dalgasıyla gelmişlerdi ülkeye. 1856 yılında, Sigmund küçük bir Moravian (Çek) kasabasında dünyaya geldiğinde, babası kırk yaşındaydı ve yün tüccarlığı yapıyordu; karısı Amalie, ondan yirmi yaş daha küçüktü. Jacob'un daha önceki evliliğinden iki yetişkin oğlu vardı. Sigmund'un baba tarafından erkek kardeşleri kısa süre sonra İngiltere'ye taşındılar ve burada ticaret yapmaya başladılar. Freud ailesi de, Sigmund dört yaşındayken, imparatorluğun başkenti Viyana'ya doğru yola çıktı.

Kahvenizi sade mi alırsınız Profesör?

Teşekkür ederim, ama benim istediğim aslında… Dürüst olmak gerekirse buraya gelmemin tek nedeni bana puro sözü vermiş olmanız.

Size bir ödeme sözü vermiş olmayı isterdim.

Para insana mutluluk getirmez, çünkü çocukluk döneminin arzularından biri değil.

Purolar ve benim zayıflığım olan sigaralar da öyle!

Ama mastürbasyon öyle… Şimdi, neydi bana sormak istediğiniz?

Aslında vaktimizin yetmeyeceği kadar çok şey sormak istiyorum. Ama şimdilik çocukluğunuzla başlayalım.

Başlangıç için güzel bir yer.

Bir mucize eseri 150 yıl önce, Freiberg'deki evinize gelip, beşiğinizin içinde size şöyle bir bakma şansım olsaydı, ne görürdüm?

Tek göz bir oda… Biz çok fakirdik. Uzun sakallı, nazik görünümlü, kırk yaşlarında bir adam ve belki de o sırada beşiği sallayan, adamdan biraz daha yaşlıca, sıradan bir kadın görürdün. Bunların benim büyükannem ve büyükbabam olduğunu düşünürdün. Sonra annemi görürdün; çocuğuna hayranlıkla bakan güzel bir kız ve onun koltukta oturan genç, yakışıklı kocasını… Ve diğer iki çocuğu görürdün, elbette bunlar benim ufak erkek

ve kız kardeşim olurdu. Ama sana söyleyeyim, annemle ilgili olan hariç, bu tahminlerin tamamı yanlış olurdu. Orta yaşlı olanlar, babam ve Çek kökenli bakıcım Monika; genç "baba," aslında, babamın daha önceki eşinden olan oğlu Philipp; diğer iki çocuk da onun büyük ağabeyinin çocukları, yani tuhaf ama o çocuklar benim yeğenlerim. Muhtemelen Monika onları da bizim odaya getirmiş ki, tüm çocuklara birden bakabilsin. Philipp'in eve uğrama nedeni de annemle birbirlerinden hoşlanmaları… Sonuçta ikisi de genç…

Heyecan verici bir aile! Demek ki bir anlamda iki anneniz vardı, gerçek anneniz ve bakıcınız.

Bir çocuğun birden fazla annesi olamaz.

Bakıcınız nasıl biriydi?

Sakar ve pis olduğumu söyleyip beni azarlardı. Katolikti ve beni kiliseye götürürdü.

Aileniz bu duruma bir şey demiyor muydu?

Hayır, babam özgürlükçü ve hoşgörülüydü. Ama Moni-ka'nın bana cennet ve cehennem hakkında verdiği vaazları bilseydi, ne derdi bilemem.

Bu, bana söylediğiniz bir şeyi hatırlattı; "Cinsellik, en yüksek ve en alçak olanın birbirine en fazla yaklaştığı andır," demiştiniz ve Goethe'den şu alıntıyı yapmıştınız: "Cennetten, dünyaya ve oradan cehenneme…"

Bu doğru. Mistik esrime halindeki Azize Teresa ile Karındeşen Jack'i ele alalım; ikisi de tatmin olabilmek için ciddi bir zihinsel çaba sarf ediyordı. İşin aslı, sanırım azizlere yakışır çirkin Monika, bana ilk cinsel tecrübemi yaşattı. Ne olduğunu sorma, çünkü hatırlamıyorum. Hatırladığım beni kırmızı bir suda yıkadığı; bunun adet döneminde kendi yıkandığı su olduğuna eminim.

Son derece renkli bir görüntü!

Hatırladığım renkli bir görüntü daha var: Yokuş aşağı inen bir çayırda sarı çiçekler topluyorduk, sanırım karahindibağ idi, yeğenlerim John ve Pauline ile birlikteydik. Her ikisini de çok severdim. En güzel buketi Pauline yaptı, biz de onun elinden buketi alıp parçaladık. Ağlamaya başladı, sonra da bize

doğru yaklaşan köylü bir kadının yanına koştu, kadın ona ekmek verdi. Ergenlik dönemimde, Freiberg’e yeniden gittiğimde, aklıma bu olay geldi ve sarı elbise giyen bir kıza, Gisela’ya aşık oldum. Gisela’nın elbisesini görmemle ortaya çıkan bu çocukluk dönemi anısına, “perde anı” adını veriyorum; perde anılar, başka bir duygusal olayı kısmen ortaya çıkarır, kısmen de gizler. Bu anımda, çiçeklerin parçalanmasının, “kızlık zarının yırtılması”na tekabül ettiğini görmek zor değil; eğimli ya da yokuş aşağı giden doğal manzaralar da annenin bedenine işaret eder.

O dönemden annenize dair anılarınız var mı?

Evet, var. Monika gitmişti ve ben çok üzülüyordum, annem de beni terk edecek sanıyordum. Annem daha sonraları, onu hırsızlık yaptığı için kovduklarını ve kadının hapse girdiğini söyledi. Philipp, bir ara “deliğe girdi” demişti. Ben de annemin bir deliğe tıkıldığını sandım. Bu korkumun hedefi de gardırop oldu. Philipp gardırobu açıp annemin orada olmadığını bana göstermeye çalıştı, ama bu beni daha da korkuttu. Eğer burada da değilse neredeydi o zaman? Neyse ki o sırada içeri girdi, incecik ve güzeldi.

Romantik bir ifade kullandınız…

Tam olarak öyle sayılmaz. Annemin “incecik” olması beni rahatlatıyordu, çünkü bu, Philipp’ten ya da babamdan hamile olmadığı anlamına geliyordu. Kafam çok karışmıştı. Gardırop kadının “içini” temsil eder, ben bebeklerin oradan geldiğini sanıyordum. Annem Julius’u doğurmuştu, ama Julius sekiz ay sonra öldü. Onun hastalanmasını istediğim için pişmanlık duyduğuma eminim. Daha sonra bir kız doğurdu. Ben, annemi benden alacak bir bebek istemiyordum! Bir kez de onu çıplak gördüm, bu o güzelim, huzurlu Freiberg kasabasından, sevgili evim Viyana’ya taşındığımız dönemde oldu. Aynı kompartımanda uyuyorduk. Soyunmuş olmalı. Ona püritenlerin deyimiyle, *matrem nudam* dedim, yani “çıplak anne.” Biz erkekler annelerimizi hep ilk gördüğümüz anlarındaki gibi algılıyoruz, sence de öyle değil mi? İncecik ve güzel… Elbette ki o da bana hayrandı.

Babanız nasıl biriydi?

Hoşgörülü, kibar, esprili… Tıpkı *David Copperfield*’daki Bay Micawber gibi o da işinde fazla dinamik biri değildi. Annem güçlü bir kadındı, oysa babam pasif sayılırdı. Hepimizde her iki cinsin de özellikleri bulunur, bu

yüzden cinsel ilişki sırasında her zaman *dört* kişi bulunur. Her neyse, babamın ne kadar bilge olduğunu ancak o öldüğünde anladım.

Sanırım ben bir konyak alacağım. Siz de ister miydiniz?

Bir bardak şarap iyi olurdu.

Cinselliğin Kökenleri Üzerine

Freud, 1844 yılında tıp kariyerinin başındayken, kokain ile deneyler yaptı ve göze lokal anestezi için kokain kullanmayı keşfeden kişi olmayı kıl payı kaçırdı. Psikoloji alanında ün sahibi olmak için ise yirmi yıl daha beklemesi gerekti. Elli yaşına varmak üzereyken, burjuva bir ailenin babası olarak bakması gereken altı çocuğu vardı; ancak onun yeni bilimi psikanaliz, bir tek burjuva sıfatı ile tanımlanamaz. *Cinsellik Teorisi Üzerine Üç Makale* (*Three Essays on the Theory of Sexuality*, 1950) adlı çalışması, öfke dalgalarının yükselmesine neden oldu. Gerçi onu destekleyenler de vardı; saygın bir yayın olan *British Medical Journal* da onlardan biriydi ve yayınladıkları iki sayfalık değerlendirmede, yazarın gerçeği arayışındaki cesaret ve kararlılıktan övgüyle söz ediyorlardı.

Şimdi çocukluğunuzdan, çocukluk cinselliği üzerine teorilerinize geçelim. Bu teorileriniz büyük tartışmalar yarattı, zaman zaman hakarete uğradınız.

Evet, çocukluk masumiyet dönemiydi, bilmem anlatabiliyor muyum? Hayatımızın daha sonraki dönemlerinde ne kadar utanç verici davranışlar sergilersek sergileyelim, bırakın masum çocukluğumuz bize kalsın, yalvarıyoruz size!

Ben benim çocukluğum masum sanıyordum. Ondört yaşındayken, amcalarımdan biri bana "hayatın gerçekleri"ni anlattığında, söylediklerine kesinlikle inanmamıştım! Birkaç ay sonra, hayretler içinde ilk ereksiyon tecrübemi yaşayınca, ki o sırada gemiyle ekvatoru geçiyorduk, tüm dünyam değişti. Şimdi siz gerçekten bana bebeklik döneminden beri cinselliğimin olduğunu mu söylüyorsunuz?

Gerçekten de öyle söylüyorum. Sadece bilincinde değildin. Cinselliği genital bölgeyle sınırlı olarak düşünmemelisin. O ilk dönemi düşün: Meme ucunu iştahla aradığın, tıka basa emdiğin ve eğer meme yoksa onun yerine bir başparmağı, kulak memesi ya da başka bir şeyi koyduğun dönemi…

Ama bu sadece açlıktan değil mi?

Açlıkla başlıyor, kendini korumak için memeye yapışıyorsun, ama ardından o dokunuşun, tadın ve kokunun heyecan yarattığını keşfediyorsun. Dolayısıyla, içgüdüsel cinsel dürtü, yani libido ortaya çıkıyor. Doyduktan

sonra memeyi bırakan bebeğin, orgazmdan sonra tatmin olmuş, uykulu sevgililere benzemediğini kim söyleyebilir?

Meme emen bebeklerle ilgili fazla tecrübem yok, sütten de hiç haz etmem, ama bahsettiğiniz benzerliği görebiliyorum.

Umarım öyledir, yoksa gidip çok daha namuslu beyler olan Adler ve Jung ile konuşsan daha iyi edersin!

Sizinle konuşmayı tercih ederim. İnsanın üç dönemi olduğunu söylüyorsunuz: oral, anal ve fallik. Bunları açıklayabilir misiniz?

Bunlar, bebeğe başarıyla oto-erotik haz getiren alanlara denk geliyor. Ağızdan bahsettim; ardından tuvalet eğitimi sırasında anüste, haz ve kimi zaman da acı keşfedilir. Tiksinme duygusuna sahip olmadığından bebekler, hazzı arttırmak için dışkıyı boşaltmadan önce bir süre tutarlar. Bir sonraki fallik aşama, yani mastürbasyon. Tüm bebekler mastürbasyon yapar. Yorgun düşen bakıcıların çoğu da bebeği uyutmak için cinsel organıyla oynar.

Ya da daha kötüsünü yapar… Yani ben öyle okumuştum.

Evet, ya da daha kötüsünü yapar. Çoğu insan, erken dönemde yaşadığı bu tip olayların kalıntılarını erişkinliğe taşır, hatta bunları saplantı haline getirir. Dolayısıyla, oral kişilikler edilgen ve başkalarına bağımlı tipler olabilir, çok fazla sigara ya da alkol tüketebilirler ve öpüşmenin üzerinde fazlaca dururlar, sapkın öpüşme de buna dahil. Eğer gerçekten rahatsız tiplerse yemekten iğrenebilirler ya da örneğin sütten iğrenirler!

"Sapkın öpüşme" ile oral seks mi demek istiyorsunuz?

Evet. Burada ahlaki bir yargılama filan yapmıyorum. Sadece normal cinsel ilişkiden sapmış bir eylemden bahsediyorum. Sonra anal dönem geliyor. Bu dönemde saplanıp kalmış birinde dikbaşlılık, tutumluluk, düzenli olma, erdemlik taslama gibi özellikler görülebilir. Doğa, dışkılama organlarını, aynı zamanda cinsel haz organları olarak sunarken, işimizi hem zorlaştırmış, hem de bir o kadar ilginç hale getirmiş.

Yeats'in güçlü bir dizesi var: "Ama Aşk konağını dışkının mekanına kurdu." Burada fallik kişilik tipi mi var?

İlişkilerden ziyade karşısındakini fethetmekle ilgilenen biri var.

Psikanalizi yaratırken, hayatın erken dönemlerinde yaşanan bir rahatsızlığın, hastaların sorunlarının kaynağı olduğu teorisi üzerinde çalıştınız. Bu doğru mu?

Emin olun, bu bir teoriden çok daha fazlasıydı. Bunun doğruluğuna defalarca tanık oldum. Çocukluk cinselliği, bütün sapmaların unsurlarını taşır: sado-mazoşizm, homoseksüellik, röntgencilik, teşhircilik, fetişizm ve benzerleri… Yetişkinlikte bu unsurlar bir araya gelerek, kişilere belli bir cinsel eğilim kazandırır. Ama diyelim ki sado-mazoşizm devam ediyor; kişi bunu ya bastırır ya da açığa vurur. Sadece terbiyeli ve erdemli insanlar bu durumdan dolayı histerik nevroz yaşar. İhtiyaç duydukları şey onlara o kadar iğrenç gelir ki, bunu bilinçaltının derinliklerine gömerler, ama bu kez de fiziksel semptomlar ortaya çıkar. Kötü, ahlaksız insanlar ise ne yapmaları gerekiyorsa yaparlar! Nevrotik insanlar, suç işleyemeyecek kadar ödlek olan suçlular gibidir.

Bilinçaltını üç bölüme ayırdınız, id (ilkel benlik), ego ve süper ego. Bunları izah edebilir misiniz?

Bu üç bölüme, benim Almancada dediğim gibi, “o”, “ben” ve “üst-ben” demeliyiz. Ayrıca ben asla *parapraksi*[2] ve *kateksis*[3] gibi uyduruk kelimeler icat etmedim. İnsanların, *kendim* ve *onlar* hakkında yazdığımı anlamalarını istedim; yoksa derdim, içi terminolojiyle dolu tıp kitapları yazmak değildi.

İngilizce çevirilerini kontrol edemez miydiniz? “Ego” soğuk bir kelime, aklımıza “egoizmi” getiriyor.

Biliyorum, yazık oldu. Ama kızım Anna bu çeviriyi onaylamıştı ve ben de onu üzmek istemedim. Bana daha doğru gelen bir şekilde ifade edecek olursam id ilkel, kaotik, karanlıktır; zaman ve uzamın bilincinde değildir ve hazza karşı katışıksız, agresif bir istek duyar. İlkel benlikten doğan ego, bilinç halidir. Gerçeklikle, rasyonel bir biçimde yüzleşmesi gerekir ve id’in yapabileceklerinden haklı olarak korkar. Bebeklik döneminde ego, zayıf ve henüz şekil bulmamış bir halde olduğundan, yapabildiği tek şey bastırmak, unutturmaktır. Yavaş yavaş egoya giren süper ego ise, kuralları dayatandır. Katı, sert babadır ve kendimizi suçlu hissettirir. Süper ego gereklidir; aksi

takdirde anarşi hüküm sürer, herkes her istediğini yapmaya kalkışır, ortada ne toplum olur, ne de medeniyet. Sorun şu ki, kuralları dayatan sert anne ve babalar, kendi çocukluklarını unutur, onları fazlasıyla katı yapan tam da budur.

Katı ebeveynlerden bahsetmişken, erkek çocuğun bir de ceza olarak hadım edilebileceği korkusu var, tabii sizi doğru anlamışsam?

Evet, bu korku, üç yaş civarında fallik döneme gelindiğinde başlar. Evrensel bir korku… Çoğu mitte yansımaları var. Örneğin, Kronos, babası Uranüs'ün cinsel organlarını keser. Bazı ebeveynler çocuğa şöyle şeyler söyler: "Pipinle oynamayı bırakmazsan, keserim." Bu korkunç bir tehdit. Bu tip tehditler dile getirilmese bile, cinsel organın kesileceği korkusu hep var. Genç bir oğlan, kız kardeşinin cinsel organını gördüğünde, kızın penisinin kesilmiş olduğunu düşünür; bu kız kardeşinin başına gelmiştir bile! Küçük kızlar da erkek kardeşlerini gördüklerinde kendi başlarına gelenin bu olduğunu sanır.

Erkek kardeşlerinin penisini kıskanırlar…

Elbette.

Bireylerin birbirlerinden, evrensel bir modele uymayacak kadar farklı olduğunu hissetmediniz mi hiç?

Hayır. İnsanlar birbirlerinden farklı, ancak temel yapı değişmez.

Penisi kıskandığını kabul eden bir kadınla henüz tanışmış değilim, bu yüzden size kızıyorlar.

Bunun için yapabileceğim bir şey yok.

Çoğu kadın, penisi erkek şiddetinin aracı olarak gördüğünü ve bu yüzden korktuğunu söylüyor.

Penis kıskançlığı üzerine tartışacak değilim. Ben ve aralarında kadın analistlerin de bulunduğu bir sürü psikanalist bu durumu defalarca gözlemledik. Başka konuya geçelim, henüz günümüzde asıl tartışma yaratan konuya gelebilmiş değiliz.

Sanırım ne kastettiğinizi biliyorum…

Oedipus Kompleksi Üzerine

Freud, “Oedipus kompleksi” ifadesini ilk kez 1910 yılında kullandı, ancak asıl dönüm noktası, bundan on yıl önce, depresyon, yalnızlık ve belirsizliklerle dolu bir döneminde oldu. Freud, bu kritik döneminde, rüyaları aracılığı ile kendini analiz etmeye karar verdi. Bu da onun teorik anlamda kararlı bir değişim yapmasına yol açtı, çoğu histerinin, hayatın erken döneminde anne baba istismarına maruz kalmaktan kaynaklandığına inanırken, bu dönemde bunun aslında genelde bir fantezi olduğuna ve bu fantezinin de evrensel bir nitelik taşıdığına ikna oldu. Bu yeni teorisine eklemeler yapmaya devam etti; örneğin, biseksüellikte ve kadınlarda “Oedipus”un rolünü keşfetti, bundan sonraki otuz yıl boyunca, bunun tüm nevrozların “çekirdek kompleksi” olduğuna inandı.

Bir keresinde Delphi’ye giderken, Oedipus’un babasını öldürdüğü kavşaktan geçmiştim. Sıcak ve durgun bir gündü; sanki kısmen yokmuşum gibi tuhaf ve gerçeküstü bir duyguya kapıldım. Hatta birinin, Oedipus’un bilinçdışına sahip olmadığını, çünkü onun, bizim bilinçdışımız olduğunu söylediğini hatırladım.

1904 yılında Atina’ya gittim; ben de Akropolis’te oldukça tuhaf bir duyguya kapıldım. Birdenbire böyle bir yerin var olmasından hayrete düştüm. Bilinçdışı düşüncelerimi oraya odaklamaya çalıştım. Gençken orayı görmeyi çok istiyordum, kendi evimin yoksulluğundan, darlığından kurtulma isteğimin bir parçasıydı bu; ancak oraya gittiğimde, yani nihayet bu hayalimi gerçekleştirdiğimde, babamın önüne geçtiğim için suçluluk duydum, babam oraya gidemeyecek, hatta böyle bir şeyi istemeyecek kadar fakir ve eğitimsizdi. Delphi’yi, kahinin yerini, eski dünyanın *merkezini* gördüğün için imrendim sana.

Oedipus… Bu kompleks ne zaman başlıyor ve tam olarak nedir?

Normalde hayatımızın dördüncü ya da beşinci yılında gerçekleşiyor. Bizler de Oedipus gibi, kaderimizden kurtulamıyoruz. Kaderimiz ise en yakınlarımıza karşı tutku ve kıskançlık duymak; bu duygular çocukluk döneminde çalkantılar yaratan cinsel dürtü ile karışıyor ve bu isteğin üzerini örtüyor. Çocuk bunun nasıl yapılacağını bilmese de, kız babayla, oğlan da anneyle çocuk yapmak istiyor. Ama bu istek var ve güçlü bir şekilde orada. Aynı zamanda yolunda duran, hemcinsi olan diğer ebeveyni ortadan

kaldırma arzusu da var. Tabii ki biseksüellik yüzünden bazen bunun tam aksi de olabilir.

Bu kompleksin hemen çözülmesi gerekiyor, haksız mıyım?

Evet, oğlan çocuğun hadım edilme korkusu ile yüzleştiği dönemde bu sorun çözülmeli. Uzun vadede bu cinsel dürtü örtülü kalırsa, ergenliğe kadar devam eder ve ergenlikte libido, senin de ekvatordan geçerken hissettiğin gibi ürkütücü bir güçle patlar. Kızlarda durum biraz daha farklıdır, kompleks yavaş yavaş ortadan kalkar, bazen de olduğu yerde kalır.

Viyana'da kraliyet ailesinde bu tip bir trajedi yaşandı değil mi? Prens Rudolf, sevişmelerinin ardından kendisini ve sevgilisini vurdu.

Doğru. Babası neredeyse üzüntüden ölüyordu ki prensin niyeti de bu olabilir. Her intihar aynı zamanda bir cinayettir. O yıllarda, Viyanalılar seks ve ölüm soluyordu.

Bu kompleksi nasıl keşfettiğinizi anlatabilir misiniz?

Yoksulluk ve başarısızlıkla geçen bir dönemde, kafamda yavaş yavaş şekillenmeye başladı. Depresiftim ve kendimi bir kenara atılmış gibi hissediyordum. İnsanın böyle donakaldığı dönemlerden bazen de yaratıcılık ve aydınlanma çıkar. Ayrıca babam ölmüştü ve onun yasını tutuyordum. Kendi rüyalarımı analiz etmeye başladım. Babamla ilgili karışık rüyalar görüyordum. Cenazesinin yapılacağı sıralarda gördüğüm bir rüyada törene geç kalıyordum. Oraya gittiğimde "Gözlerini kapamanız rica olunur," yazan bir not fark ettim. Elbette bir çocuğun, dini görevini yerine getirmesi ve babası öldükten sonra onun gözlerini kapaması gerekir. Ama bu notun aynı zamanda, "seninle ilgili duygularımı bağışlamak için lütfen gözlerini kapa" anlamına da geldiğini hissettim. Aynı anda çocukken anneme dair erotik bilincim de açığa çıktı, Viyana'ya giderken trende onu çıplak görmem gibi. Tüm bunların yanı sıra histerik hastalarım ve onların baştan çıkarılma fantezileri bilincinde olmadan beni etkiliyordu. Sonra bir gün, tam hastalarımdan yaşlı bir kadına iğne yapmak üzereyken, yanlış iğne olduğunu fark ettim; elimdeki iğne kadını öldürebilirdi. Neredeyse ölümcül olan bu hatama, zihnimin yolunu kaybetmiş olması neden olmuştu. Erkek hastalarımdan biri, annesi ile cinsel ilişkiye girdiğine işaret eden bir rüyasından bahsetmişti ve tam iğne yapacağım sırada bunu düşünüyordum.

Kadının yanından ayrılırken, beynim ona zarar verebileceğim düşüncesiyle dönüyordu, işte o sırada zihnimde Oedipus kompleksi fikri şimşek gibi çaktı. Eski Yunan oyun yazarlarının da dediği gibi: “Artık gizlenmek yok!”

Hastalarınızın baştan çıkarıldıklarına dair fantezilerinin asıl kaynağının, çocukluklarında anne babaları tarafından taciz edilmeleri olduğuna inandığınızı bizzat siz söylememiş miydiniz?

Evet, bu doğru. Bir dönem, nevrozun ardında yatan nedenin çocuklukta yaşanan taciz olduğuna inandım. Bu fikirden vazgeçmek çok zor oldu, çünkü yerine koyabilecek bir şey yoktu. Ta ki gerçek suratıma çarpana kadar…

Bizim bugün istismar dediğimiz, anne babanın çocuğu baştan çıkarması teorinizden sizi vazgeçiren ne oldu?

Kısmen cinsel fantezinin benim için olan önemini yavaş yavaş fark etmem, kısmen de taciz suçlaması ile gelen hasta sayısının fazlalığı… O kadar sık duyuyordum ki inanmakta güçlük çekiyordum. Nevrozluların tamamı tacize uğramış olamazdı. Kardeşlerimde ve kendimde de nevrotik davranışlar gözlemiştim, ama gayet düzgün bir adam olan babamızın herhangi birimize böyle bir şey yapmış olabileceğine kesinlikle inanmıyordum.

Size söylemem gereken bir şey var; yakın zamanda bazı eleştirmenler sizi insanları aldatmakla ve dürüst olmamakla suçladı. Korktuğunuz için, insanları daha fazla sinirlendirmek istemediğiniz için fikirlerinizi değiştirdiğinizi iddia ediyorlar. Ben buna asla inanmadım.

Buna çok sevindim! Eminim bu insanlar, bana bu şekilde canavarca saldırarak çok para kazanmıştır. Ne sandılar acaba, çevremdeki insanlar annelerini becerip, babalarını öldürmek istediklerini duyduklarında bana hiç darılıp gücenmediler mi? Kabalığımı bağışlayın. Ama ortadaki kanıtlar yüzünden bir teorimden vazgeçmek ve diğerine yönelmek zorunda kalmak yeteri kadar acı vericiydi. Bu durum beni hasta ediyordu; hasta düştüm zaten. Her an kalp krizinden gidebilirim sandım.

Bu konuya değindiğimize sevindim. Berlin’den dostunuz Wilhelm Fliess ile yazışmalarınızı okuyan herkes yaşadığınız hüznü anlayacaktır ve…

Onunla yazıştığımı nereden biliyorsun?

1985 yılında mektupların tamamı yayınlandı.

Tanrım! Nasıl bir ihanet bu! O mektupların yakılmasını istemiştim. Ruhumda bir parça eşcinselliğin kaldığını hissediyordum, bu da beni içimi ona dökmek zorunda bıraktı.

Mektuplar sizi yüceltti; sizin bir insan olduğunuzu, kırılganlığınızı ortaya koyuyorlar; çocuklarınıza duyduğunuz şefkat, onların hastalıklarına dair endişeleriniz, ufak tefek başarılarından gurur duymanız…

Öyle mi? Açıkçası şaşırdım. Kutsal ve mahrem olan hiçbir şey yok mu?

Aslında tam da bu noktada ben de size kişisel bir soru sormak istiyorum. Karınızın kardeşi, Minna Bernays, evinizde kalıyor, eşinize çocukların bakımında yardımcı oluyordu.

Zavallı kadın, nişanlısı veremden ölmüştü, ne gidebilecek bir yeri vardı, ne de parası… Ona yakındım, sağlam iradeli ve çok zekiydi. Benim fikirlerime inanıyordu ve en yakın sırdaşım o oldu. Bunu neden soruyorsun ki?

Jung, bir röportajında ikinizin arasında bir ilişki olduğunu söyledi.

O hergeleyi dikkate alacak değilsiniz herhalde! Ben tamamen özgür bir cinsel hayattan yanayım, fakat böyle bir özgürlükten çok az faydalanabildim, sadece hakkım olduğuna inandığım kadar.

Yakın zamanda izinizi süren bir araştırmacı, Alplerde bir otelde bir oda kiraladığınızı ortaya çıkardı, "Dr. Sigmund Freud ve eşi…" şeklinde imzalamışsınız.

Yani? İnsan artık karısıyla birlikte uyuyamıyor mu?

Adı geçen tarihte eşinizle değil, Minna ile çıkmışsınız tatile, Ağustos 1898. Onunla birlikte olup olmamanız bence mesele değil. Hatta buna "hakkınız olduğunu" düşünmüş olabilirsiniz, yani eğer Martha sık sık hamile kalmaktan bunaldıysa… Belki olanları görmezden geliyor, suç ortağı oluyordu. Bir erkekle bir kadının gizli sözleşmelerini kim bilebilir ki?

Oedipus kompleksini mi tartışıyoruz, yoksa otel kayıtlarını mı?

Özür diliyorum. İlham gelmeden önce, Oedipus efsanesi üzerine düşünüyor muydunuz?

Hayır. Ama elbette akabinde hemen düşünmeye başladım ve *Kral Oedipus'u* okudum. Sofokles'in trajedisi psikanaliz için bir metafor gibi: Uzun süren inatçı bir direnç, ardından da kör edici hakikate karşı gözlerini yavaş yavaş açmak… Büyük yazarlar benden çok önce çözmüş her şeyi. Mitoloji, ensestle dolu ve mitler, kabile rüyaları gibi. Ensest tabusu her yerde o denli güçlü ki bunu ensest isteğinin çok güçlü olması dışında neyle izah edebilirsiniz?

Çok doğru. Ama istismarın da bir gerçek olduğunu inkar etmiyorsunuz?

Elbette ki hayır. Sadece istismar fantezilerinin gerçek istismar vakalarından daha fazla olduğunu söylüyorum.

Daha yakın bir zamanda büyük bir cadı avı yaşandı. Hipnoz altındaki kadınlar, gündemlerine uygun vaka arayan psikoterapistlerinin de teşvikiyle, çocukluk dönemlerinde istismar edildiklerine dair anılarının su yüzüne çıktığını iddia ettiler. Gerçekte onlara sadece şefkat göstermiş babaları yanlış yere itham edildi, hapis cezası aldı ve tek gerekçe sözde su yüzüne çıkmış bu anılardı. Daha sonra, tüm bu iddialar geçersiz ilan edildi, suçlamada bulunan yüzlerce kişi iddialarından vazgeçti ve terapistlere milyonlarca dolarlık davalar açıldı. Hasar çok büyük oldu.

Ah, insanlar asla öğrenemeyecek, değil mi? Bu sözde terapistler benim anıların bastırılmasına dair teorimi kullandılar, ancak Oedipus kompleksini inkar ettiler.

Sadece inkar etmediler, bu teoriden nefret de ettiler. Bu tip cadı avlarından çok yaşandı.

Böylece histeri de büyüdü.

Size konuşma terapisini sormak istiyorum, ama az önceki münasebetsizliğim için de bir daha özür diliyorum.

Aslında ilginçti. Oedipus kompleksi hassas bir noktana temas etmiş olmalı ki sinirlendin. Kendi Oedipal arzuların yüzünden benim karımın kardeşiyle yatmış olmamı *istedin*.

Konuşma Terapisi Üzerine

Freud’un antik sanat eserleri ile dolu danışmanlık bürosu, uzun süredir gizli kalmış sırların açığa çıkmasına uygun, zamanın ötesinde bir dünya izlenimi uyandırıyordu. Freud, her zaman el sıkışarak karşıladığı hastaları ile ailesinin ve hizmetçilerin sakin bir hayat sürdüğü evin diğer bölümleri arasında koşturup duruyordu. İlk psikanaliz denemeleri 1880’lerde başladı. Freud’dan yaşça daha büyük, babacan bir hekim olan Joseph Breuer, Freud’un “asabiyet” şikayetleriyle ilgilendiğini biliyordu ve hastalarını zaman zaman ona yönlendiriyordu. Hastalarının anlattığı hikayelerde, cinselliğin fazla olması, Breuer’i korkuturken, Freud’un ilgisini çekiyordu. Freud, Breuer’i *Histeri Üzerine Çalışmalar*’ı (*Studies in Hysteria*, 1895) birlikte yazmaya ikna etti, yeni ufuklar açan “Anna O.” vaka çalışması da bu esere dahil oldu.

Kendimde nazik bir adam olan babama karşı herhangi bir kıskançlık belirtisine rastlamıyorum, ama sanırım küçükken çoğu gece gidip beni yanlarına almaları için yalvararak annemle babamı ayırmış olabilirim. Genelde böyle zamanlarda annem uyumak için benim odama gelirdi, gerçi ben babamın gitmesini tercih ederdim ya. Hayaletlerden korkuyordum da!

Hayaletler gayet can sıkıcı olabilir ve onlardan çok var.

Analiz sürecine, konuşma terapisine dönersek, eğer sizin yeni hastalarınızdan biri olsaydım, süreç nasıl gelişecekti? Şu ünlü kanepeyi kullanmaya nasıl karar verdiniz?

Hastalarımın, konuşurken beni izlemelerine çok fazla tahammül edemiyordum. O yüzden arkalarına oturuyordum. Sonra baktım ki hastalar uzandıkları zaman kendilerini daha iyi hissediyor ve düşüncelerinin serbestçe dolaşmasına izin verebiliyorlar. Psikanalistin tüm çabası hastalarının geçmişi hatırlayabilmelerini sağlamak, böylece hasta hayatına devam edebilir. Rüyaların çok faydası oluyordu, ayrıca tamamen rahatlarlarsa iş daha da kolaylaşıyordu. Bir de gözlerini kapamalarını istiyordum onlardan.

“Gözlerini kapamanız rica olunur”

Ah, benim rüyamı hatırladın! Evet, o rüya da bana babamla ilgili hislerimi analiz etmemi tavsiye ediyordu. Hastalarımın istedikleri yöne doğru gitmelerine izin veriyordum, serbest çağrışım yoluyla, sadece akıntıyı takip ederek ilerliyorlardı.

Bu söylediğiniz bana bir şiirin ortaya çıkış sürecini anımsattı. Amerikalı şair Robert Frost şiirin, sıcak bir ocağın üzerindeki buz gibi kendi kendini erittiğini söylemiş.

Güzel benzetme! Evet, buz yavaşça erir ve akar. Psikanalistin hastaya çok az müdahale etmesi gerekir. Bu süreç, hastalar için dağa tırmanmak gibi bir şeydir; yukarı doğru çıktıklarını hissederler, sonra hiç beklemedikleri bir biçimde, serbest çağrışım aracılığı ile, farklı bir yöne doğru ilerlediklerini fark ederler; daha iyi bir yol bulabilmek için başka yollara sapmış olabilirler. Ben kendimi sadece tırmanış rehberi gibi düşünürüm. Tırmanış aylarca, hatta yıllarca sürebilir. Hasta tedavi olmak istemeyebilir! Elbette ki hasta, o korkunç semptomlardan kurtulmak ister, ama sonuçta onları yaratmasının bir nedeni vardır; onu son derece rahatsız eden bir bilgiyi ve suçluluk duygusunu bloke etmektir amacı. Histerik semptomların onların cinselliğini temsil ettiğini gördüm; örneğin, asabi bir öksürük, oral seksle ilgili bir fantezinin ya da anının yerini almış olabilir. Bu blokajı kaldırmanın hayati önemi var, ama hasta savunma geliştirir ve hileler yapar. *Histeri Üzerine Çalışmalar* kitabında bahsettiğim Elisabeth von R. vakasını düşünün. Kadının, ablasının kocasına aşık olduğunu ve bu nedenle ablası doğum yaparken öldüğünde sevindiğini kabul etmesi onun için ne kadar acı verici oldu! Ahlaki değerleri olmayan, kötü niyetli bir kadın olsaydı, bu kadar çok acı çekmeyecekti.

Bahsettiğiniz kitabı Joseph Breuer ile birlikte yayınlamıştınız, değil mi?

Evet. Breuer benden yaşça büyük, saygın bir hekim. Hastalarını bana gönderdiği oluyordu ya da bana danıştığı, bunu cömertliğinden yapıyordu, ama bazı hastalar da gerçekten onun kafasını karıştırıyordu. O dönemde hipnozu kullanıyorduk. Ben de daha yirmili yaşlarında, karanlıkta el yordamı ile yolunu bulmaya çalışan acemi bir çaylaktım.

Breuer’in yeni bilime temel katkısı ne oldu dersiniz?

Çok fazla katkısı oldu. Dürüst olmak gerekirse, onun erken dönem fikirlerini, kendi fikirlerimden ayırabilmem mümkün değil, çünkü sürekli vakalarımızı tartışıyorduk. Hastaların geçmişlerini bastırdıklarını ve uğraştığı şeyin bu olduğunu biliyordu, ama bu baskıyı ortadan kaldırmak için sadece hipnozu kullanabiliyordu. Nihayet Eros'tan korkar hale geldi.

Onun en ünlü vakası, daha sonra ünlü bir sosyal hizmet görevlisi ve feminist olarak isim yapan Bertha Pappenheim ya da bilinen adıyla "Anna O." vakasıydı.

Evet, önde gelen Ortodoks Yahudi ailelerinden birinin kızıydı; akıllı bir kızdı. Semptomları sıradışıydı ve sürekli değişiyordu. Halüsinasyonlarında kafatasları ve parmaklarının yılanlara dönüştüğünü görüyordu. Bir kolu felçliydi, kronik öksürüğü vardı, bitkindi, su içemiyordu, baş ağrısı çekiyor, görme bozuklukları yaşıyor, birkaç farklı dili birbirine karıştırarak konuşuyordu. İşte, aklınıza gelebilecek ne tür belirti varsa Bertha'da mevcuttu. Breuer, onun yatağının başında binlerce saat geçirmişti diyebilirim. Kızın bütün belirtilerinin yakın zamanda ölen babasıyla ilgili olduğunu ortaya çıkarmıştı. Breuer, kurallara fazla bağlı bir adam olduğu için, kızın hastalığında cinselliğin bir rolü olabileceğini düşünmedi, ama sonunda, Bertha hayali bir hamilelik geçirdi ve kendisini baştan çıkaranın Breuer olduğunu iddia etti. Breuer dehşete kapılmıştı, yanına kıskanç karısını da alarak ikinci balayı için Venedik'e kaçtı!

Kızın vakasından ne öğrendiniz?

Saçma sapan görünen belirtilerin bir anlamı olabileceğini… Breuer bunu başardı, ancak yargılarından çok şansı sayesinde oldu bu. Bir belirtinin izini sürüp geçmişteki rahatsızlık verici bir olayı bulduğunda o belirti ortadan kalkıyordu, ama genelde, onun yerini bir başka semptom alıyordu. "Konuşma terapisi," ifadesini bulan bile kadının kendisiyken, Breuer başarısını biraz fazla abarttı. Zaten sonunda da Bertha'dan kaçtı!

Bazıları onun histerisinin cinsellikle pek ilgisi olmadığını, dar bir hayatın yarattığı can sıkıntısından kaçma isteğinden kaynaklandığını söylüyor.

Olmayan bir gebeliğin sancılarıyla kıvranıp, Breuer'in bebeğini taşıdığını iddia ediyordu ve sorunlarının cinsellikle pek ilgisi yoktu, öyle mi? Kesin öyledir!

Duyguların psikolojik olarak bir başkasına yönelmesi konusuna gelelim.

Benim için başta lanet gibi bir şeydi. Sansürsüzce, serbest çağrışıma teşvik edilen hastaların, hayatlarının erken döneminde, merkezi bir noktada duran bir kişiyle, genellikle anne ya da babalarıyla ilgili hislerini psikanaliste yöneltiklerini anladım. Agresif ya da itaatkar, çekingen ya da rekabetçi… Örnekleri çoğaltabilirsiniz. Bertha'nın durumunda olduğu gibi güçlü bir erotik bağ kurabiliyorlardı. Daha sonra bu durumu, onların kendilerine işkence eden duyguların bugüne değil, geçmişe ait olduğunu görmelerinde araç olarak kullanabileceğimi anladım. Ne yazık ki kadınlar bende genellikle annelerini görüyorlardı.

Peki ya karşıt aktarım, yani analiz edenin duygularının analiz edilene yönelmesi?

Eh, biz de insanız! Bize yönelen duygulara uygunsuz tepkiler verirken bulabiliriz kendimizi. Bu nedenle daha sonra psikanalistlerin hepsinin kendilerini de analiz ettirmeleri konusunda ısrarcı oldum. Hastaların arkasında oturmamın bir diğer nedeni de buydu: Bazı kadınlar eteklerinin derli toplu durup durmadığına aldırış etmiyordu! Evet, bugünlük yeter. Elbette bir de şu sizin hayaletler konusu var. Belki o konuda size yardımcı olabilirim.

Onur duyarım. Size yaklaşık otuz yıl önce gördüğüm ve hiç unutmadığım bir rüyamdan bahsetmek istiyorum.

O zaman neden o lanet kayıt makinesini kapatmıyorsun?

Rüyalar Üzerine

Freud'un verimli çalışmalarından biri de, uzun süre devam eden, kendisine yaptığı psikanalizin ürünü olan *Rüyaların Yorumu* adlı eseridir. Geniş ölçekte yankı bulması zaman alan kitap, yayınlandıktan sonraki altı yıl boyunca sadece 351 kopya satabildi. Freud'a göre rüyalar, bilinçaltının derinliklerinde bastırılmış istekleri gerçekleştirme çabasıydı. Bu istekler genelde utanç verici olduğundan, rüyalarda gerçek sansürlenmiş ve saptırılmış olarak karşımıza çıkar. Bu nedenle bizlerin kod çözücü olması gerekir; gördüğümüz rüyanın, yüzeydeki anlamının tam aksini anlatmaya çalışıyor olabileceğini fark etmemiz gerekir. Freud'un bu teorisini kabul edelim ya da etmeyelim, kitap insan ruhunun yeraltı dünyasına cesurca yapılmış bir seyahat niteliğindeydi; hem de şiddetin kabuslarını kitlesel ölçekte gerçekleştirecek böylesi bir yüzyılın başında…

Günaydın, sevgili dostum! Eminim iyi uyumuşsundur… Ah, ne kadar da naziksin… Bir paket Don Pedros! Bunların en sevdiğim purolar olduğunu nereden bildin?

"Freud" ve "purolar" yazdım, şeye… Her neyse, öğrenmek zor olmadı.

Teşekkür ediyorum. Orta yaşlarında gördüğün şu rüyayı düşünüyordum. Şöyle bir özetleyelim bakalım… Katedralde bir piyano resitali dinliyordun. Piyanist genç ve tombul bir kadındı ve piyanonun tuşlarına çekiçle döver gibi acımasızca vuruyordu. Ara verildiğinde, piskopos çıktı ve bu kadının şair S.T. Eliot'un gayri meşru kızı olduğunu, Canterbury'de doğduğunu ve tezgahtarlık yaptığını açıkladı. Kadının adının "Lees" değil, "Orchard" olduğunu da söyledi. Bunun üzerine kadın zayıflamış ve çekici biri olarak, piyanoyu baş döndürücü bir hafiflikle çalmaya başladı. Sense kendini rahatlamış hissediyor, keyifle dinliyordun. Doğru hatırlıyorum, değil mi?

Eliot T.S. olacaktı, S.T. değil. Ama sizin versiyonu sevdim, çünkü "toilets" kelimesinin tersten kodlanışını andırıyor.

Aha! Freudyen dil sürçmesi, kendisi bir keresinde *Bir Yanılsamanın Geleceği* (*The Future of an Illusion*) kitabımı çok ağır eleştirmişti. Şimdi… Rüyalar, arzularımızı gerçekleştirmeye çabaladığımız alanlardır. Uyku, sansürü azaltır ve böylece bastırılmış istekler derinlerden su yüzüne çıkar. Ancak uykuda bile tam olarak rahatlamayız, bu yüzden bir uzlaşmaya

varılır, rüya gerçeği kısmen açığa çıkarır, kısmen de gizler. Senin rüyan, hafızandaki iki önemli ismi ortaya çıkarmış: Bekar ve tombul öğrencin Lees ile annen ve babanla beraber köy konserlerinde şarkı söyleyen bir soprano olan Ida Orchard.

Audrey Orchard. Rüyanın şiirsel becerisine hayran kaldım.

Daha da zekice olanı, meyve bahçesi anlamına gelen “Orchard” yeniden doğuşun güçlü bir sembolüyken, “Lees” şarap tortusu anlamına geliyor, ama aynı zamanda Bayan Orchard tarafından temsil edilen anneni de akla getiriyor. Hoş bir kadın, annenle aynı yaşta bir soprano. Rüyaların genel özelliğidir bu, her şeyi bir araya sıkıştırmak… Rüya, bir hayli tasarruf ederek karma bir figür ya da görüntü yaratır. Bayan Lees Orchard, sana o katedrali ilk kez gösteren kişi olan anneni temsil ediyor; aynı zamanda o dönemde metresin olan kadını. Penis/piyanist ikilisi, eğlenceli bir sözcük oyunu olmuş, ayrıca eminim sevgilin çok hassas dokunuşlarla senin tuşlarınla oynuyordu… Ama zaman zaman da sana soğuk davranıyordu, çünkü “öteki kadın” olmaktan nefret ediyordu; bazen ilişkinin sadece “tortusunun” kaldığını düşünüyordun.

Rüyada her bir öğe, hayatındaki pek çok unsuru bir arada kapsar. Resital, cinsel hayatını temsil ediyor, ama diğer taraftan sen kendin de sanatçısın, bir şairsin; bu da Eliot göndermesi ile ortaya çıkıyor. Çünkü hayatının bu iki alanında da yenilenmeye ihtiyaç duyuyordun.

Büyük bir şairin gayrı meşru bir çocuğu olduğunu görmek, beni yazılarımda risk almak ve birilerini öfkelendirmekten endişe etmemek konusunda cesaretlendirdi, bunu şimdi anlıyorum.

Yani mükemmel bir rüya! Anne, sevgili ve sen, bir şeylerin tortusu olmaktan çıkıp, meyve bahçesine dönüşüyorsunuz! Annenin parmakları, bebekken sana dokunduğunda seni heyecanlandıran o yumuşak, esnek parmaklara dönüşüyor. Sana zorluk çıkaran sevgilin, evli bile olsa, şair bir sevgilisi olduğu için ne kadar şanslı olduğunu anlıyor! Hem yatakta hem edebiyat hayatında yeniden enerjiyle doluyorsun. Bu rüyanın seni mutlu etmesine şaşırmamak lazım.

Size bahsetmediğim bir bağlantı daha var. Eliot, Katedralde Cinayet *(*Murder in the Cathedral*) adlı bir oyun yazmıştı, Aziz Thomas Becket’in,*

Canterbury Katedralinde öldürülmesi üzerine.

Bunu biliyorum, ayrıca senin doğduğun yılda, 1935'de yayınlanmıştı. Benim de kendime göre soruşturma yöntemlerim var, ahbap. Mütevazı bir hayatı olan melek gibi annenin ölmesini istemiş olman şaşırtıcı değil. Annen yaşlıydı, yalnızdı ve elden ayaktan kesilmişti ve sen onu çok az gördüğün için suçluluk duyuyordun… Rüyalar belirsizlikten keyif alır, birbirine zıt düşünceleri, aynı imge içinde ifade etmeyi sever. Eliot, senin Oedipal arzunu ortaya çıkarıyor, ama yazmış olduğu oyunla, annenin ölmesini istemeni de ortaya koyuyor. Rüyalar için asla "ya bu ya da şu" veya "bu budur ve bu da budur" diyemeyiz. Ancak, rüyanın sonunda mutlu olmana bakarsak, Eros günün ya da daha doğrusu gecenin galibi olmuş diyebiliriz.

Çoğu rüyanın, yakın zamanda yaşanan olaylara dair görülen anlamsız, karmakarışık şeylerden ibaret olduğunu iddia eden indirgemeci fikre ne diyorsunuz?

Hayır, rüyalar yakın zamanda ya da o gün yaşanan olayları psişik dramı yaratmaya yardım etsin diye kullanır. Görünürde önemsiz olan malzemeyi kullanan bilinçaltı, bu şekilde sansürden kurtulmaya çalışır.

Totaliter bir devletteki yazarlar gibi.

Evet, doğru. Bir keresinde rüyamda, tabldot servis veren bir restoranda, arkadaşlarımla birlikte olduğumu görmüştüm. Derken yanıma bir kadın geldi ve elini gayet samimi bir şekilde bacağıma koydu, ben de elini oradan çektim. Kadın, "Ama çok güzel gözlerin var" dedi. Şimdi, bu rüyayı görmeden önceki gece, arkadaşlarımla akşam yemeğindeydim ve aralarından biri, ki kendisi göz doktorudur, eve aynı taksiyle dönmeyi önerdi. Taksiye biner binmez taksimetrenin çalışması ile ilgili bir espri yaptım ve durumu, hesabın hızla kabardığı ve dolayısıyla cebinizden çok para çıkacağından endişe etmeye başladığınız bir restoranda olmaya benzettim. Bazı aptallar, rüyamdaki tabldot restoran görüntüsünün ve gözlerle ilgili sözlerin nedeninin bir önceki gece bir göz doktoru ile birlikte olmam ve onunla restoranda gelen hesaplar üzerine konuşmam olduğunu söyleyebilir. Oysa bilinçaltım sadece bunları *kullandı*. Tüm çağrışımlara bakarsam, bu rüyanın aşk ve aşkın nelere mal olabileceği hakkında olduğunu söyleyebilirim. Aşk, genelde çok şeye mal olur! Belki de kadının

elini dizimden çekmek istemiyordum. Rüyanın bazı unsurları üzerine konuşamayacağım kadar kişisel, hatta şu anda bile.

Bu üzücü doğrusu… Biraz daha açık sözlü olamaz mıydınız?

Eğer sana gördüğüm kadının, bakmakla yükümlü olduğum baldızım olduğunu söylesem, hemen bu rüyanın ihanetin kanıtı olduğunu düşüneceksin, ama hemen sonuç çıkarmasan iyi edersin. Her neyse, bu rüya az önce bahsettiklerime bir örnek; gerçek rüya, görünen rüyanın yalnızca bir parçası olabilir.

Tüm rüyalar arzularımızla mı ilgili? Endişeyle ilgili rüyalar da yok mu?

Kuşkusuz arzu ettiğimiz şey utanç vericiyse ve tabuları yıkıyorsa, beraberinde endişe getirecektir. Biraz yoruldum…

Rüyaların Yorumu *adlı kitabınız muhteşem. Kendi içinize doğru derin bir yolculuk yapmak zorunda kalmışsınız.*

Bundan da hala gurur duyarım.

Kurt Adam Üzerine

1910 yılında, pek çok kez psikiyatri hastanelerine girip çıkan varlıklı, depresif ve takıntılı genç bir Rus aristokrat Freud'un hastası oldu. Psikanaliz yıllarca devam etti. 1918 yılında Freud bu vakaya, *Bir Çocukluk Nevrozunun Tarihinden* (*From the History of an Infantile Neurosis*) adlı çalışmasında yer verdi. Hastanın çocukken gördüğü, Freud tarafından son derece yaratıcı, çoğu kişiye göreyse fantastik biçimde yorumlanan rüyası yüzünden, dünya bu hastayı "Kurt Adam" olarak tanıdı. Kurt Adam, Freud'un takipçilerinin bazıları tarafından tedavi edilmeye devam edildi ve uzun bir hayat sürdü. Eğer Freud ona yardım edebildiyse, ki aksini düşünmek için bir neden yok, bunun nedeni, hastanın onda nazik bir baba figürü bulmuş olmasıydı.

En ünlü rüya yorumunuz Sergei Pankeyev'in rüyasıydı: "Kurt Adam." Birinci Dünya Savaşı'ndan önceki dört yıl boyunca ve savaşın başlamasından sonraki birkaç ay boyunca analiz ettiniz onu…

O dönemde para almadım ondan. Çok varlıklı Hıristiyan bir Rus aileden geliyordu, ama Bolşevik Devrimi ile parası da uçup gitmişti. Ona acımıştım.

Gerçi sizi gördüğü anda söylediği ilk sözlerin, "Seni Yahudi şarlatan, seni arkandan becerip kafana sıçmak istiyorum!" olduğunu duydum, bu doğru mu?

Ona benzer bir şey, ama aslında iyi ve doğru düzgün bir adamdı, sadece korkunç sorunlarla boğuşuyordu: obsesyonel nevroz, depresyon… Sevgisi anında yok olabiliyordu. Benle bu şekilde konuşmasının yardımı oldu, parmak izi bırakan bir suçlu gibi. Ayrıca bunu da siz analiz edin Dr. Watson! Vaka incelemesini okumuşsunuz, neler gördüğünüzü söyleyin bize?

Elbette eşcinsellik görüyorum.

Ki hayatı boyunca bunu bastırdı.

Anal sadist istekler, hizmetçi kızları arkadan yapmaya bayılıyormuş, özellikle de kalçaları büyükse…

Çok güzel. Kadınları aşağılamak istiyordu, çünkü çok entelektüel bir kadın olan ablası, o daha üç yaşındayken penisiyle oynayıp onu baştan çıkarmıştı.

O *ünlü rüyaya gelelim, rüyayı dört yaşındayken görmüş ve bir daha unutamamış. Özetleyebilir misiniz?*

Karyolası camın yanındaymış ve kış mevsimiymiş. Bir ara cam açılmış ve ağacın dallarında oturan kurtlar görmüş. Kurtlar beyazmış ve hiç kıpırdamadan, gözlerini dikmiş ona bakıyorlarmış. Dehşete kapılmış ve çığlık atarak uyanmış. Bakıcısı koşarak yanına gelmiş ve onu sakinleştirmeye çalışmış, ama gördüğü rüya gerçeğe o kadar yakınmış ki bunun sadece bir rüya olduğunu kabul etmesi yıllar sürmüş. Onu en çok etkileyense, kurtların kıpırdamadan durmaları ve o gergin, insanın içine işleyen bakışlarıymış.

Bu kurtların resmini bile çizmişti size. Beş taneydiler. Ve o rüyadan yola çıkıp onunla yıllarca çalışarak onun bir yaşındayken şahit olduğu bir şeye ulaştınız, neydi o?

Anne ve babası, onun uyuduğunu sanıp cinsel ilişkiye girmişler. Tamamını olmasa da, hayvanlarınkine benzeyen kısmını görmüş. Cinsel organlarını görebiliyormuş. Annesinin çiş yapma organı yokmuş, demek ki kesilmiş! Gerçi bunu daha sonraları, bakıcısı onu mastürbasyon yaptığı için azarlayıp, eğer bir daha yaparsa penisini kesmekle tehdit ettiği vakit düşünmüş. Cinsel ilişkinin şiddetli hareketi, rüyada yön değiştirip, kurtların kıpırtısızca durmalarına dönüşmüş; camın açılması, onun gözlerini açmasına, kurtlar da babasının ikamelerine tekabül ediyor.

Renklerinin beyaz olması ne anlama geliyor?

İç çamaşırları, yatak örtüleri…

Rüyadan yola çıkıp, bu rüyayı ortaya çıkaran şeye gelmek şaşırtıcı olmuş. Vaka incelemesinde, sizi bu yoruma götürenin ne olduğunu tam izah edemediğinizi kabul eder gibisiniz. Bu rüyaya dair yorumunuzda bilimden ziyade sezgileriniz mi etkili oldu?

Hayır. Kulağa inanılmaz geldiğini biliyorum. Ben de bir alternatif daha sundum zaten, belki de hayvanları çiftleşirken görmüş ve bunu, anne

babasının yaptığını hayal etmişti. Ama benim tabirimle ilk sahneyi[4] bulduğumuzda, bulmacanın her parçası anlamlı gelmeye başladı. Örneğin, ufak çocuk yeri silmek için eğilen hizmetçi kızı gördüğünde neden heyecanlanıp altına kaçırdı anlamış olduk. Hizmetçinin durduğu pozisyonda önce annesini, sonra da kendisini hayal etti. Ablasının penisine dokunmuş olması onu edilgen hale getirmişti; tersine bir Oedipus kompleksi geliştirdi; hayranlık duyduğu babasından bebek yapmak istiyordu. Ancak bunun olabilmesi için de hadım edilmesi gerekecekti. Korkuyla, eşcinselliğini bastırmaya başladı. Eşcinselliği bağırsaklarına kaçtı diyebiliriz; sadece lavman yardımıyla kakasını yapabiliyordu. Böylece yetişkinlik dönemine kalan, kadınlara karşı geliştirdiği anal-sadist ve mazoşist tutumu oldu.

İlk sahnenin keşfedilmesi, terapi açısından iyi bir etki yarattı mı?

Evet. Ondan sonra her şey açıldı ve o da büyük ölçüde iyileşme gösterdi. Bu da beni haklı olduğuma ikna eden nedenlerdendi.

Seksenli yaşlarındayken Viyanalı bir gazeteci onunla bir röportaj yaptı. Anlaşılan gazeteciye sizin analizinize inanmadığını söylemiş. 92 yaşında öldüğünde hala kız arkadaş sorunları yaşıyormuş.

92 yaş için fena sayılmaz hani! Bana geldiğinde ne kadar hasta olduğunu, ablasının ve babasının intihar ettiklerini hesaba katacak olursak, ben buna başarı derim. Ama hastaların nankörlüğü de beklenmedik değildir.

Kurt Adam, sizin çok büyük bir adam, bir dahi olduğunuzu söyledi. Ve onun rüyası ve sizin bu rüyaya dair yorumunuz, aradan geçen neredeyse bir yüzyıllık zamana rağmen, okuyucuları büyülemeye devam ediyor. Eğer bu iki imge, ağaçtaki kurtlar ve ilk sahne derin, mitsel bir düzeyde birbiriyle bağlantılı olmasaydı bu kadar etkilenmezdik.

Kendi babanızın vücudunun bir kısmını, annenizin içine yerleştirdiğini ve sanki ona saldırdığını görmek çok sarsıcı bir deneyim. Ben kendim de böyle bir sahneye tanık olduğuma inanıyorum. Sekiz yaşlarındayken rüyamda, annemin kuş gagalı iki adam tarafından yatağa yatırıldığını gördüm ve yüzünde öyle huzurlu bir ifade vardı ki onun öldüğünü düşünüp dehşete kapıldım. Sanırım, ilk yıllarında ufak Sigi, birtakım sesler duyup tam işlerini bitirdikleri sırada anne babasının yatak odasına şöyle bir göz atmış olabilir. Orgazm için “küçük ölüm” denmesi boşuna değil.

“Kuş gagalılar” akla, sizi çok etkileyen Mısır tanrılarını getiriyor.

Evet, ayrıca Almanca kuş anlamına gelen “*vögeln*” kelimesi fiil olarak da kullanılır ve müstehcen bir kelimedir, “becermek” gibi. Bunu bana o zaman söyleyen de kapıcının oğlu Philipp’ti.

İsmi, üvey kardeşinizle aynıymış. Sizce rüyanızdaki o iki adam babanız ve Philipp olabilir mi?

Mümkün…

Sizin ilk sahne deneyiminiz Kurt Adam’ın rüyasını analiz etme biçiminizi etkilemiş olabilir mi?

Kesinlikle hayır!

Sanat ve Edebiyat Üzerine

Klasik ve modern Avrupa edebiyatı ve sanatı üzerine eğitim alan Freud, Sofokles, Leonardo da Vinci, Michelangelo, Shakespeare, Goethe ve Dostoyevski gibi büyük sanatçıların cazibesine kapıldı ve onlar hakkında aydınlatıcı yazılar yazdı. *Michelangelo'nun Musası* (*The Moses of Michelangelo*, 1914) makalesinde heykeli çarpıcı ve derin bir kavrayışla ele alıyor, büyük bir tevazu ile düşüncelerini dile getiriyordu. Alman yazar Wilhelm Jensen'ın, *Gradiva* (1906) adlı öyküsü üzerine yaptığı uzun çalışma ve Leonardo da Vinci üzerine yaptığı analiz (1910) etkileyici birer sanat çalışmasıydı. Bugünlerde edebiyat çevresinin, Freud'a psikanalistlerden daha fazla değer vermesi hiç şaşırtıcı değil. John Dryden'in şairler için yaptığı, "Şeylerin uyuyan imgelerini ışığa çıkarıyorlar," şeklindeki tanımlama Freud için de yapılabilir.

Leonardo da Vinci üzerine de bir vaka incelemesi yazdınız…

Evet, *jeu d'esprit*, yani kısmen kısa bir roman oldu. İşlerini tamamlamakta güçlük çekiyormuş. Bunun için psikolojik bir neden bulup bulamayacağımı merak ediyordum.

Yaratıcı ve güzel bir çalışma olmuş. İnsan, bu gerçek değilse bile, öyle olsa ne güzel olurdu demekten alamıyor kendini! Sizin tabirinizle bu kısa romanın kurgusunu özetleyebilir misiniz?

Leonardo, defterine çocukken yaşadığı bir olayı yazmış, daha doğrusu bir fanteziyi: "Bana öyle geldi ki…" diye başlıyor yazmaya, bu da bahsettiği şeyin bir fantezi olabileceğini getiriyor akla. Beşiğinin üzerine bir akbaba konmuş, kuyruğuyla Leonardo'nun ağzını açmış ve dudaklarına birkaç kez vurmuş. Akbabanın, eski Mısır hiyeroglifinde akbaba başlı tanrıça Mut'un karşılığı olduğunu hatırladım o zaman, bir de "anne"nin karşılığı. Ağzına giren kuyruk, elbette annesinin göğsünü temsil ediyordu ve aynı zamanda penisi, ne de olsa o zamanlar Leonardo annesinin de kendisi gibi bir penisi olduğunu sanıyordu. Evet, şimdi de büyük sanatçının annesine bakalım… İşin aslı iki annesi vardı.

Bir açıdan tıpkı sizin gibi. "İnsanın çok fazla annesi olamaz," demiştiniz. Bunun nedeni iyiyi kötüden ayırabiliyor olmanız mı?

O bir şakaydı. Leonardo gayrimeşru bir çocuktu ve bir süre bir köylü kızı olan gerçek annesinin yanında kalmış olması mümkün. Kızcağız yalnızdı ve tüm sevgisini ona veriyor, erotik olarak onu heyecanlandırıyor ve onu eşcinselliğe yöneltiyordu.

Sözünüzü kesiyorum, ama size göre her eşcinsel erkeğin arkasında fazlasıyla şefkatli bir anne mevcut. Bu erkek, ilerleyen yıllarda kendini annesinin yerine koyarak, annesinin onu sevdiği gibi sevebilecek bir erkek aramaya başlıyor, değil mi?

Bu şekilde olabilir, ama elbette yapısal özelliklerle ilgili de olabilir. Her neyse, Leonardo'nun babası üst sınıftan bir kadınla evlenmiş ve onu da yanlarına almışlar. İşte sizce de Louvre'daki, *Virgin and Child with Saint Anne* tablosunda Mary ve onun annesi bu yüzden aynı yaşta görünmüyor mu? Ve aynı esrarengiz gülümsemeye sahipler, ne de olsa Leonardo o dönemde gizemli Mona Lisa ile tanışmıştı, onun köylü annesi ile ilgili bilinçaltındaki hatıralarını su yüzüne çıkaran Mona Lisa.

Esrarengiz gülümsemelere karşı duyulan hayranlık!

Evet, çekingen ama baştan çıkarıcı gülümsemeler… Benim tahminim buydu. Eseri yayınlamamın ardından meslektaşlarım, tablonun her tarafında akbabaya benzer şekiller bulmaya başladılar. Hatta Jung, Mary'nin kasık bölgesinde bile bir tane buldu.

Ama Leonardo defterine "akbaba" değil, "uçurtma" yazmıştı. Siz kötü bir çeviriye denk gelmiş olmalısınız. Bu durum teorinizi geçersiz kılmıyor mu?

Tam olarak değil. Ben hala kuyruğun, anne göğsünü temsil ettiğini düşünüyorum. Bu hataya da minnettarım, öteki türlü bu çalışmayı yazmazdım. Hala daha gerçek annesinin aşırı derecede şefkatli olmasının onun iradesini felç ettiğini, geniş ölçüde aseksüel bir hayata mahkum ettiğini ve tablolarını tamamlamasını güçleştirdiğini düşünüyorum. Bastırılmış cinselliği, onun bilgi ve icat konusundaki tutkusuna dönüştü. Bilinçaltındaki düşüncelerini yüceltme yoluna gitti.

Yüceltmeden henüz bahsetmedik. Nedir tam olarak?

Çocukluğun gerçekleşmesi mümkün olmayan arzuları gerçeklikle karşı karşıya kaldığında, bazı kimseler bu içgüdüsel enerjilerini daha asil biçimlerde kullanır, medeniyetin ve kültürün yaratılmasına yardım ederler. Şöyle ki, müzikle ilgilenen bir gencin, kadınların gaz çıkarması ile ilgili bir sapkınlığı varsa, trompet çalmaya başlayabilir!

Ama bu sapkınlığı sadece bilinçaltına bastırırsa, nevrotik olarak basurdan muzdarip hale gelebilir!

Daha kötüsü de olabilir. Bilimi seçerken benim yaptığım da buydu: Yüceltmek… Keşke şiir yazma yeteneğim olsaydı! Sanatçılara ve yazarlara büyük hayranlık duyuyorum, onlara gıpta ediyorum.

Neden?

Çünkü onlar haz ilkesinden vazgeçmek zorunda olduğumuzu söyleyen standart kuraldan kurtulmuş görünüyorlar. Sanatçı, kendi fantezileri ile oyun oynayan bir çocuk gibi… Üstelik böyle yaparak onları yeni bir tür gerçekliğe dönüştürüyor. Sanatçı sanki eksik bir tür sansür uyguluyor, ki bu da ona bilinçaltına doğrudan giriş imkanı veriyor. Eros'u inkar etmek zorunda kalmıyor. Kendisini cinsel açıdan şımartabilir, çünkü sonuçta Eros sanatın da kaynağı, sence de öyle değil mi?

Renoir, resimlerini penisiyle boyadığını söylemiş…

Çok meşgulmüş o zaman!

Blake & Freud *adlı bir kitap var. Kitabın yazarı Diana Hume George, sizin Eros'un özgür bırakılması çağrınız açısından İngiliz Romantik şairlerinden William Blake'e benzediğinizi ileri sürüyor. Sizin aslında bir şair olduğunuzu, ama bunun farkında olmadığınızı iddia ediyor. Ben de ona katılıyorum*.

Bundan gurur duydum, ama beni bağışlayın, tam bir saçmalık.

Bırakın da bu konuda sizi ikna etmeye çalışayım. Öncelikle her ikiniz de rüya ve mit konusuna, yani bilinçaltına giriyorsunuz. Sembolizm ve metafor, her ikiniz için de çok önemli. Şiirde de tek bir kelime ya da ifade birkaç anlam taşıyabiliyor; birbirine zıt şeyler aynı dizede ya da cümlede birbirine karışabiliyor. Hamlet'in annesine dair şehvet dolu ifadesini düşünün, "kirli yatağın kötü kokulu teri…"

Ah evet, arzu ve tiksinti…

Ayrıca sizin sezgilere bir hayli güvendiğinizi düşünüyorum. Fliess'a, yolunuzu tıkayan bir şeyden kurtulduğunuzu ve bunu şu şekilde yaptığınızı söylüyorsunuz: "Bilmecelerim arasında el yordamıyla yolumu bulmak için, bilinçli tüm zihinsel eylemlerimden vazgeçiyorum." Bu aynen bir şairin çalışma biçimine benziyor; biraz kafayı bulur, mantıklı düşünmeyi bırakır ve hayal görüyormuşçasına yazmaya başlar.

Ah, ben hiç sarhoş olmam! Ben daha çok Solomon'un madenlerinde çalışan mütevazı bir işçiydim, o taşlardan Sheba'ya mücevherler yapmak benim harcım değildi. En yalın hali ile psikanaliz, bilinçaltının *bilimidir*. Hepimizin şiire temas edebileceğimize inanıyorum, en azından gerçeküstü olanına… Örneğin, o kıymetli centilmen, arasının bozuk olduğu Amerikalı eşine bir davetiye gönderip, *Lusitania* adlı gemide yapacağı seyahatte kendisine eşlik etmesini istemiştir, böylece ilişkilerini bir daha rayına oturtmaya çalışacaktır. Ancak bahsettiği gemi savaşta batan gemilerden biridir! *Mauritania* demek istemiştir aslında, ama bu dil sürçmesi onun gerçek duygularını göstermektedir. Bilinçaltı bir saniyeliğine kontrolü ele geçirmiş ve beyefendiyi bir bilgeye, bir gerçeküstücüye, bir Oscar Wilde'a dönüştürmüştür!

Ve de karısının katili Crippen'e! Bunu, Günlük Hayatın Psikopatolojisi *adlı kitabınızdan hatırlıyorum. Burada duralım mı? Size anlatmak istediğim başka bir rüyam var.*

Güzel. Ama önce şu kabare kızlarına gidelim. Madem dediğin gibi şairim, o halde bir an önce hakkını vereyim, değil mi?

Carl Jung Üzerine

Carl Jung (1875-1961) 20. yüzyılın son derece etkili isimlerinden biri. Otuzlu yaşlarının başındayken, Freud'un coşkulu bir takipçisiydi ve onun tarafından da çok sıcak karşılandı, hatta bir süre Freud onun varisi olacağına inandı (aralarında on dokuz yaş fark vardı). Derken araları açıldı. Sadece sinir hastalıkları konusunda uzman olan Freud'dan farklı olarak Jung, İsviçre'deki bir klinikte uzun süre psikozlu hastaları tedavi ettiğinden, akıl hastalıklarının kökeninin neredeyse her zaman cinsel kaynaklı olduğunu kabul edemiyordu. Freud, kendi düşüncesini değiştirebilirdi, ki bunu büyük bir dürüstlükle sıklıkla da yapıyordu. Ne var ki öğrencilerinin "dalalet"ine tahammül etmesi mümkün değildi. Jung, bilime olduğu kadar tinselliğe ve dine de önem vererek çalışmalarına devam etti.

Bana az önce anlattığın rüyandaki Jungfrau Dağı ve çimenlerdeki yılandan yola çıkarak bana Jung ile ilgili sorular soracağını tahmin ediyorum. Ama onun hakkında konuşmak istemiyorum.

Kısacık olsa bile mi? Siz, Jung ve Sandor Ferenczi, 1909 yılında Amerika'ya ders vermeye gitmeden az önce, bayılmanıza neden olmuştu, değil mi? Neden oldu bu?

Almanya'da, bataklıktan çıkarılan cesetlerden bahsediyordu. Bana karşı bir ölüm arzusu beslediğini gördüm. 1912 yılında Münih'te yine o yanımdayken, bir kere daha bayıldım. O zaman çoktan anlaşmazlığa düşmüştük, ama barışmak için çaba sarf ediyorduk.

Kendinize geldikten sonra, "Ölmek kim bilir ne güzel olmalı?" diye mırıldandığınız doğru mu?

Hayır.

Bunu netleştirdiğiniz için teşekkür ediyorum. Jung, 1907 yılında sizi ilk kez ziyaret ettiğinde, onunla ilgili izlenimleriniz ne oldu?

On üç saat boyunca konuştuk. Ondan çok etkilenmiştim. Kliniğinde geliştirdiği sözcük-çağrışım testleri de hoşuma gitti. Belli bazı kelimelerin hastalarında uyandırdığı duygusal tepkileri serbest çağrışım yoluyla ortaya çıkarıyordu. Benim *Rüyaların Yorumu* adlı kitabımın bir başyapıt olduğunu düşünüyordu, elbette bu da benim için gurur vericiydi.

Fiziksel görünümü nasıldı?

Çok gösterişli. Geniş omuzlu, sinekkaydı tıraşlı, çok uzun boylu; bir bilim adamından çok bir asker gibiydi. Kafası küçük ve yuvarlak, saçları kısacık kesilmişti. Altın çerçeveli gözlükleri vardı. Bir Siegfried. Acayip bir enerji saçıyordu. Tamamen cazibesine kapılmıştım.

Ve çok geçmeden onun, sizin doğal varisiniz olduğunu düşündünüz?

Evet. Gerçi ileride yaşanacak sorunları önceden görebilmem gerekirdi. Benim için onun Yahudi olmaması çok önemliydi. Tepeden tırnağa kadar Alman Aryanlara benziyordu ve öyleydi de. Benim küçük grubumun hemen hemen tamamı Yahudi'ydi, bu da Yahudi düşmanlığını kışkırtmaya müsait bir durumdu. Hıristiyan Kurtarıcımı kaybetmemek adına, cinselliğin ötesine geçerek, libidodan bir noktaya kadar feragat etmeye hazırdım, ama meğer o benim Yehuda'm imiş.

Bunu keşfedene kadar dört yıl süren bir dostluğunuz oldu, değil mi?

Dostluktan da öte, bir tür baba oğul ilişkisi gibiydi. Ancak bir süre sonra gönderdiği mektuplar, daha mesafeli ve kavgacı bir hal aldı. *Libido'nun Dönüşümü ve Sembolleri* (*Transformations and Symbols of the Libido*) çalışmasını yayınladığında, hayallerim paramparça oldu. Libidonun, bir tür belirsiz, peltemsi bir "psişik enerji" olduğunu; benim ve psikanalizin kaldırabileceğinden çok daha geniş bir alan olduğunu iddia ediyordu.

Kulağa sanki babasına başkaldırıyor gibi geliyor.

Ah, evet! İsviçreli, genç bir meslektaşım ciddi bir ameliyat geçirecekti; onu ziyaret etmek için Constance Gölü'ne gidiyordum. Jung'a da önceden haber verdim, gideceğim yerle onun evinin arası kısa bir mesafeydi, ama gelmedi. Daha sonra bana birbiri ile çelişen bir dizi yalan sıraladı: Mektubum geç gelmiş, o hafta sonu şehir dışındaymış, ben gider *onu* görürüm diye düşünmüş. Daha o zaman ondan kurtulmam gerektiğini görmeliydim. Daha en başından o sahte mistik şarlatana ne diye inandım ki zaten?

Daha sonra yazdıkları arasından beğendiğiniz hiçbir şey çıkmadı mı? Tamam, konuyu değiştiriyorum.

Dora Üzerine

Freud’un *Bir Histeri Vakası Analizinden Parçalar* (*Fragment of an Analysis of a Case of Hysteria*, 1905) ya da daha iyi bilinen adıyla “Dora” çalışması, hala tartışma yaratmaya devam ediyor. Bu eser, onun bir kadın üzerine yaptığı tek uzun vaka incelemesi olma özelliğini taşıyor. İki burjuva ailesinin dahil olduğu istismar düğümü, riyakarlık ve aldatma temalarıyla örülü vaka, o dönemin çağdaş yazarlarından Viyanalı Arthur Schinitzler için biçilmiş kaftan olabilirdi; kaldı ki Freud yazarı kendisinin edebiyattaki, “ikizi” olarak görüyordu. Freud’un vakaya dair gayet kolay anlaşılır, keskin değerlendirmelerinden faydalanan ve Dora’yı yeniden analiz eden eleştirmenler, Freud’u gün gibi ortada duran gerçeğe kör kalmakla suçladılar: Depresif, nevrotik genç kadın, ataerkilliğin ve burjuva riyakarlığının kurbanıydı. Belki de hakikat, Freud’un bu vakaya dair yorumları ile onu eleştirenlerin iddialarının arasında bir yerdedir.

Evinden kaçan, sizin “Dora” dediğiniz kızla ilgili konuşabilir miyiz? Kızın gerçek adı Ida Bauer idi. Bauer ailesi sizin yakın komşunuzdu, değil mi?

Evet. Onları gayet iyi tanıyorduk. Philipp Bauer, Yahu-di’ydi; etkileyici, kültürlü, zengin ve frengiden dolayı zihinsel bozukluklar gösteren bir adamdı. Karısı Katie de muhtemelen kocasından hediye, ağrılı bir belsoğukluğundan muzdaripti ve öfkesini temizlik saplantısı ile dışavuruyordu. Odalar kilitli tutuluyor, kışın ortasında camlar açık duruyordu. Aile yaşantıları da tahmin edebileceğin gibi kilit altında ve duygudan yoksundu. Babasının değirmenlerinde çalışan ve aşırı mesai yapan, yetersiz beslenen Bohem işçileri görüp vicdanen suçluluk duyan oğulları Otto, sosyalizmi benimsemişti. Ve bir de Ida vardı. Akıllı, sosyal, sigara içen, erkek kardeşini ve babasını çok seven, ama annesine tahammül edemeyen bir kız.

Anlaşılabilir bir durum. Bauer, Ida’yı size getirdi, kız on sekiz yaşındaydı, depresyondan ve histerik semptomlardan muzdaripti…

Kronik öksürük, nefes darlığı, ses kaybı, migren… Ailesinin bir başka Yahudi çiftle görüştüğünü öğrendim, Zellenka ailesiyle. Ancak Bay Bauer ile Bayan Zellenka yıllardır bu işi arkadaşlığın ötesine taşımışlardı.

İleri aşamada frengisi olan bir adamla? Adam iktidarsız değil miydi artık?

Sanırım oral seks yapıyorlardı, en azından Ida'nın kronik öksürüğü kızın öyle düşündüğünü gösteriyordu. Ida, babasının ilişkisine fena halde içerlemesine rağmen, Zellenka ailesinin evinde bir hayli vakit geçiriyor, onların çocuklarına annelik yapıyor, bazen de Bayan Zellenka ile aynı yatak odasını paylaşıyordu; dediğine göre kadının tapılası bembeyaz bir vücudu vardı. Yani, aslında ailesini mahvettiği için nefret etmesi gereken kadınla bir ergen aşkı yaşıyordu!

Peki ya Bay Zellenka? O karısının ilişkisine nasıl tepki veriyordu?

Onun da mürebbiyelerden biriyle bir kaçamak yaptığı bilgimiz dahilindeydi. Sonra Ida on dört yaşındayken onu tutkulu bir biçimde öpmeye kalkışmış. Ida bana midesinin bulandığını ve kaçtığını söyledi; ama ben onun cinsel bir tepki vermediğine inanamıyordum. Adamın ereksiyon olmuş penisini hissetmiş olmalı.

Hissetmiş olmalı derken?

Ida, göğsünde bir baskı hissettiğini söylüyordu. Tam bir yer değiştirme mekanizması. Birkaç yıl sonra ikisi birlikte göl kenarında yürürlerken, adam ciddiyetle Ida'ya evlenme teklif etmiş. O zamana kadar birbirlerine uzun mektuplar yazıyorlarmış, Ida onun kendisine her gün yolladığı çiçekleri kabul ediyormuş. Buna rağmen teklifi duyunca adamın suratına bir tokat atarak, oradan koşarak kaçmış. Bunun bir nedeni Ida'nın gururunun incinmiş olması olabilir, çünkü bu olaydan kısa süre önce mürebbiye ona adamla yaşadığı maceradan bahsetmiş. Ida durumu annesine anlatmış, annesi de babasına anlatmış. Babası da gidip Zellenka ile yüzleşmiş. Zellenka, Ida'nın seks konusunda saplantılı olduğunu ve fanteziler uyduruğunu iddia etmiş. Bauer ona inanıyordu ya da inanmış gibi yapıyordu. Ida'ya göre babası, huzuru bozulmadan ilişkisini devam ettirebildiği sürece, kızının başına ne geldiğiyle ilgilenmiyordu.

İlişkisine karşılık kızını peşkeş mi çekiyordu?

Zellenka'nın ilgisinin başka yere yönelmesi işine geliyordu diyelim. Ben Ida'nın onu sevdiğine ikna olmuştum, ama bu sevgiyi babasına duyduğu Oedipal arzuya dönerek bastırıyordu. Bu gördüğü bir rüyada su yüzüne

çıktı: Rüyasında ev yanıyor ve içeride ona ait bir mücevher kutusu var. Kutunun ne anlama geldiğini söylemeye herhalde gerek yok! Rüyada babasını ve ileride aşık olacağı adam tarafından kendisine verilecek mücevher kutusunu birbirine bağlıyor ve babasına diyor ki, "Sevgili babacığım, kıymetli mücevher kutumu baştan çıkarıcılığın alevlerinden kurtar." Ben kutunun, analitik vakanın, bana rahatça açılmaya başladığını hissettim. İda, bazı önerilere "hayır!" derken, öyle bir vurgu yapıyordu ki aslında "evet" dediği çok açıktı.

Peki sizin için "hayır" kelimesi ne zaman gerçekten "hayır" anlamına geliyordu?

İnsan işaretleri okumayı öğreniyor. Örneğin, hiç mastürbasyon yapmadığını iddia ederken, parmağını kucağında açık halde duran çantasına sokuyordu. Hareketleri yeterliydi yani, ne dediğine bakmaya gerek yoktu!

Sizce, onu cinsel anlamda bu denli derinlemesine sorguya çekerek, modern bir ifadeyle söyleyecek olursak, kendinizi tahrik etmiyor muydunuz? Heyecanlanmıyor muydunuz?

Her zaman yavan tıbbi terimler kullandığımdan emin oluyordum. Konuya dönecek olursak, ona Zellenka'dan karısından boşanmasını istemesini önerdim, böylece ikisi evlenebilirlerdi ve bu gerçekten bir sürü sorunun çözülmesi anlamına gelirdi. Bunun üzerine bana iki hafta daha vereceğini ve bu süre içinde iyileşmezse, tedaviye son vereceğini söyledi. Çok geç de olsa Ida'nın bana yöneldiğini, beni hem arzuladığını hem de bana öfkelendiğini gördüm; bu şekilde aniden tedaviyi keserek, babasından ve Zellenka'dan öcünü alıyordu.

İyi de kendi bindiği dalı kesiyormuş!

Tüm nevrotikler gibi, fantezisinin gerçeğe dönüşmesi onu dehşete düşürmüştü. Çok öfkelenmiştim, bir hastayı kaybetmek katlanabileceğim bir şey değildi. Bu arada Zellenka ailesi ile de bağlantısını kesti ve bunu gayet sadist bir biçimde yaptı: Zellenka ailesinin çocuklarından biri öldüğünde, başsağlığı dilemek için evlerine gitti ve Bayan Zellenka'ya babasıyla uzun süredir devam eden ilişkisini bildiğini söyledi. Ayrıca Bay Zellenka'yı da kendisi hakkında yalan söylediğini ve ona iftira attığını karısına itiraf etmeye zorladı.

Ida intikamını almış!

Hayatının geriye kalan kısmında ne yaptı biliyor musun? Profesyonel briç oyuncusu oldu! Yine hileler ve pazarlıklar! Yine dörtlü grup! Evlendi, ama pek mutlu olamadı. Fakat şu briç oyunu; nasıl bir savunma mekanizması ama!

“Dora” vakası sizi eleştirenlerin, özellikle de feministlerin çok tepkisini topladı. Ida size adam ona yaklaştığında midesinin bulandığını söylediği halde buna inanmamanızın çok sinir bozucu olduğunu söylüyorlar.

Ida ile ilgili gözlemlerim bana onun tepkisinin basit bir iğrenme ile hiç alakası olmadığını gösteriyordu.

Ayrıca kızın zor durumda olduğunu, hem kadın hem de Yahudi olduğu için aşağılandığını söylüyorlar. Ida’nın histerisinin ataerkil yapıdan, savaş halindeki bir aileden, sevgisiz bir anne ile kızından faydalanan bir babadan kaynaklandığını iddia ediyorlar.

Her çağ, hakikati sadece kendisinin bildiğine inanır. Ida’nın yeterince aktarım[5] yapabilmesine izin vermedim, ama yorumumun hala arkasındayım. Ida, açıkça Zellenka’ya aşıktı.

Acaba ona karşı düşmanlık beslemiş olabilir misiniz? Belki de Ida gibi genç ve hayat dolu bir kızla görüştüğü için Zellenka’yı kıskandınız? Benim rüyam üzerine konuşurken, Audrey yerine Ida dediğinizi fark ettim.

Ah, demek *beni* analiz etmek istiyorsun! Belki bir miktar karşıt-aktarım yaşanmış olabilir. Dora, Yunancada hediye anlamına gelir; bana mücevher kutusunu hediye etmişti, ben de daha sonra acaba daha fazla şefkat göstermeli miydim diye düşünmedim değil.

Şaşırtıcı ama bir keresinde psikanalizin sevgi aracılığı ile tedavi olduğunu söylemiştiniz.

Doğru. Ida’ya daha fazla sevgi göstermeliydim… Ama en azından depresyondan çıktı.

Daha düşünceli eleştirmenler, başka hiçbir doktor ona yardım edemezken, sizin bunu yapabildiğinizi kabul ediyor.

Yardım ettiğime eminim. Diğer doktorlar, kızın histerisini rektumuna tüp sokarak, ona elektrik şoku vererek, belkemiğinden sıvı çekerek tedavi etmeye çalışmışlardı. Ama bu konuda yeterince konuştuk. Haydi biraz da özel konularımıza geri dönelim. En son senin hayalet ortaya çıkmak üzereydi…

Kadınlar Üzerine

Kadın ruhu konusunda tuhaf bir biçimde çekingen kalan Freud, 1933 yılında, yani ancak yaşlılık döneminde konu üzerine verdiği bir ders aracılığı ile teorik bir incelemeye girişti. Çalışmanın adı *Dişilik Üzerine* (*On Femininty*) idi. Freud, anneleri sürekli çocuk bakan kişiler olarak algılamıyordu. Karısı Martha'ya duyduğu sevgide bir parça da olsa içerleme söz konusu olabilir, çünkü karısının ailesi fakirdi ve onların bakımını üstlenmek de Freud'a kalmıştı. Boşanma, kürtaj ve eşcinsel hakları konusunda liberal bir bakış açısına sahip olmasına rağmen, kadının doğası ve rolü hakkında muhafazakar görüşlere sahipti. Çoğu feminist onun teorilerine karşı düşmanca bir tavır sergiler, buna karşın bazı hararetli koruyucuları da vardır. Kadınlardaki "penis kıskançlığı" teorisiyle ilgili olarak Jung, penisin sadece fallik bir sembol olduğunu, erkeğin iktidarını temsil ettiğini vurguladı, bu yorumla beraber teori modern zamanlarda daha kabul edilebilir hale geldi.

Martha her sabah diş fırçanızın üzerine diş macunu sürermiş. Kadının yerinin evi olduğunu mu düşünüyordunuz?

Gayet başarılı kadın psikanalistler yetiştirdim ve onlara hep eşit davrandım. Kolaysa, bunun böyle olduğu başka bir meslek dalı söyle! Ama genel olarak, kadınların en fazla evleriyle ve çocuklarıyla ilgilendiklerinde mutlu olduklarını düşündüm ve nevrozdan kaçınmalarının en iyi yolu, evlilik içi cinsel birleşmeydi. Ama çoğu kadın için bu mümkün olmuyordu, evlilikleri bunu sağlamıyordu. Onlar için çok üzülüyordum, kocaları rahatça sevgili buluyor ya da fahişelere gidiyorlardı.

Peki bu durumdaki bir kadın ne yapmalı?

Evlilik dışı ilişki yaşamalı. Histerik olmasından çok daha iyidir. Daha önce de söylediğim gibi, ben çok daha özgür bir cinsel hayattan yanayım.

Sizin cinsel hayatınız kesintiye uğradığında Martha'nın bir başkası ile ilişkisi olsaydı, kendinizi nasıl hissederdiniz?

Sürekli evi temiz tutmak için koşuştururken, buna vakit ve enerji bulabilmesi beni gerçekten şaşırtırdı!

Martha, sizin "Dora"nın annesi gibi miydi?

Neyse ki o kadar da değil. Ancak şunu söylemem lazım, kadınları otuzlu yaşlarına geldiklerinde ele geçiren bir tür ruhsal katılık var ki beni sık sık şaşırtmıştır, sanki daha fazla gelişmeleri için çok az bir faaliyet alanı kalmış gibi. Elbette benim yaşadığım dönemdeki kadınlardan bahsediyorum. Belki *sizin* kadınlarınız hayatları boyunca ruhsal dinamolar olarak geziyorlardır! Ama bizim kadınlarımız hiç öyle değildi, sanki o güne kadar verdikleri kadın olma çabaları, onları bitap düşürüyordu.

Neden kadın olmak erkek olmaktan daha zor?

Kızlar pek çok değişimden geçmek zorunda kalıyor. Başta her iki cinsiyetin de sevgi nesnesi aynı: Anne. Ama kızlar değişiyor; penisleri olmadığını fark ediyorlar; annelerinin de yok, demek ki bu, kendilerinin hatası. Baba için bebek yapmayı istemeye başladıklarında, anneye kızıyorlar. Anneye karşı geliştirilen bu karşıt-etkileşim uzun süre devam edebiliyor, muhtemelen tüm hayatları boyunca; ama bundan dolayı da suçluluk duyup, telafi etme çabasında aşırıya kaçıyorlar. Sıklıkla babalarına benzeyen bir koca arıyorlar. Çok sık olmasa da ilerleyen yıllarda, kocalarının yerine ilk oğullarını koymaya başlıyorlar! Oğlanın yeni bir cinsel organı, vajinayı keşfetmesiyle beraber bir değişim daha yaşanıyor. Yani, kadın olmak gayet yorucu olabilir. Bazıları asla başaramıyor.

*“*Dişilik Üzerine*” çalışmanızda, kadınları narsist, erkeklerden çok daha kıskanç kişiler olarak tanımlıyorsunuz. Onların yüceltme ve yaratıcılık konusunda –nakış işlemek ve örgü örmek dışında– erkekler kadar kapasiteleri olmadığını iddia ediyorsunuz. Ve adalet duygularının daha az olduğunu belirtiyorsunuz. Kadınları övmek için hep böyle mi bir yol denersiniz?*

Ama ben erkek ve dişinin, maskülen ve feminen kavramları ile birebir örtüşmediğini ve bizlerin biseksüel olduğumuzu gayet net bir biçimde belirtmiştim. O sırada dinleyiciler arasında bulunan eğitimli kadınlar *onları* kastetmediğimi anlayacak kadar narsistler zaten.

Bunları şimdi söyleseniz feministler sizi linç eder.

Bu bahsettiklerim kadınların hoşuna gitmeyebilir, ama Doğa’yı ben yaratmadım ki! Farklı anatomisi ve gelişiminden dolayı erkeğin süper-egosu, yani “üst-beni” daha güçlüdür. Hadım edilme korkusu üzerine

hücum ettiği zaman, Oedipus kompleksi yerle bir olur. Babasının yerini almak, penisinin kesilmesi anlamına gelecektir, o nedenle de “Sağ olun, ben almayayım!” der. Bu şok, şiddetli bir süper-ego geliştirmesine yol açar. Bir kızda ise tam tersine, penisinin olmadığını keşfedene kadar Oedipus kompleksi yoktur ve babasından bir bebeği olsun ister. Kız, hadım edilmekten korkmaz, çünkü bunun zaten başına gelmiş olduğunu düşünür… Dolayısıyla, süper-ego geliştirme ihtiyacı duymadan, Oedipus kompleksini devam ettirir. Bu da adalet duygusunun ve kültürel yaratım ihtiyacının daha az olması demektir. Ayrıca penis kıskançlığı da, onu narsizme ve kıskançlığa götürür. Ancak, narsist ve kıskanç bir sürü erkek olduğu gibi, ahlaki açıdan hayli gelişmiş, kıskançlığın ve kibrin izini bile göremeyeceğiniz kadın sayısı da yeterince çoktur.

Peki ya erkeklerin vajina kıskançlığı? Ben kadın olmak isterdim, diyelim ki bir aylığına filan.

Bir ay enteresan olabilirdi, buna katılıyorum, ama bebeklik döneminde vajinan yok diye kendini yaralanmış hissetmezsin. Bilinçaltında vajina yok, çünkü her iki cins de ergenliğe kadar bu organın bilincinde değil. Bana, çocukluklarında vajinalarının farkında olduklarını söyleyen kadınlar da oldu, ama bana kalırsa anüsle karıştırıyorlardı. Arkadaşım Lou Salome, olgun kadınlarda bile vajinanın, sadece anüsün kiracısı konumunda kaldığına inanıyordu. Zekice bir metafor!

Erkekler göğüsleri kıskanmıyor mu? Ve rahmi; karısı ne zaman regl olsa, anüsü kanayan bir arkadaşım vardı.

Memeden kesildiğinde yaşanan narsist bir acı vardır ama çoğu erkek, kadınların göğüslerini kıskanmaz. Tabii bir de kadınların doğasını etkileyen haksız yere konulmuş yasal ve sosyal sınırlamalar var. Toplum kadına seks üzerine düşünmemesi gerektiğini söylediğinde, kadın herhangi bir konu üzerine düşünmeye dair ilgisini tamamen yitirebilir.

Tanıdığınız kadınlar sizin onları aşağıladığınız hissine kapılmıyorlar mıydı hiç?

Hayır! Erkeklere ve kadınlara hep aynı şekilde davrandım. Bir sürü kadınla güçlü dostluklar kurdum. Örneğin Lou ve elbette Minna…

Hakkınızda sevgi dolu övgüler kaleme alan Amerikalı şair H.D., sizin hem arkadaşınız hem de hastanızdı ve onun partneri Bryher, sizin eski moda aile doktorları gibi her türlü hava koşulunda, hatta geceleri bile birilerine yardım etmek için evinizden çıktığınızı söylemişti.

Kibarlık göstermiş. Hilda (H.D.) muhteşem bir kadındı. Havelock Ellis ile analizdeyken, onun kadınları işerken izleme takıntısı olduğunu keşfetmiş ve ona bir lütufta bulunmuş. İşte sevecenlik budur. Kadınlar gerçekten çok cömert olabiliyorlar.

Ama siz onların tehlikeli de olabileceklerine inanıyordunuz, sanırım?

Ben onların erkeğin ilerlemesine engel olabileceklerini düşünüyordum. Başarılı olmak için en iyisi platonik homoseksüel bir ilişki olabilir.

Cinsel arzu, yani libido, kadında ve erkekte aynı mı?

Aynı. Ama libidonun kadında daha fazla sınırlandırıldığı sanıyorum. Türün devamı için Doğa erkekte daha fazla libido olmasına ihtiyaç duyuyor. Kadınlarda cinsel soğukluk sorun olabiliyor. Gerçi Lou'da kesinlikle böyle bir sorun yoktu; gece geç saatlerde yaptığımız yürüyüşlerin birinde bana *sürekli* orgazm olmak istediğinden bahsetmişti! Yani, doğaya daha yakın, kültüre ise daha düşmanca tavır geliştirdikleri için kadınlar cinsel açıdan erkeklerden daha obur da olabiliyorlar.

Kimi zaman istekli, kimi zaman frijit… Kadınlar nasıl kendi kadınsılıklarını gerçekleştirmek için uğraşıyorlarsa, siz de kadınları anlamak için o kadar uğraşmak zorunda kaldınız diyebilir miyiz?

Evet, bu doğru. Uğraştım. Kadınları "karanlık kıta" olarak adlandırdım. Gerçekten ne istediklerine karar veremedim.

Annenin, çocuğu büyütmesi üzerine fazla bir şey yazmadınız, yalın haliyle anne sevgisinden bahsediyorum. Neden?

O konuya odaklanmadım. Onu da başkalarına bıraktım artık.

Hangisi gerçek Freud: Kadının yaralı ve eksik bir erkek olduğunu öne süren mi, yoksa üç kadının her şeyin üzerine çıkan gücünden bahseden mi? Bu kadınlardan ilki anne, sevgili ona benzeyenden seçilir, ardından Doğa Ana geliyor. Demiştiniz ki, "Yaşlı bir adamın ilk kez annesinden gördüğü

sevgiyi kadınlarda yine görmek istemesi beyhude değil mi; ne de olsa sessiz Ölüm Tanrıçası, yakında onu kollarına almayacak mı?"

Kadın ebedi ve ezeli Eros'un koruyucusudur. Ben belki de bunu ancak erkeğin daha güçlü olan süper-egosu *Führer* kültünü yarattığında tam olarak anlayabildim. Şunu da belirtmeliyim ki Viyana'da, Nazilere karşı en cesur direniş Yahudi kadınlardan geldi. Sevgili Anna'm da onlardan biriydi… Şimdi lütfen konuyu değiştirebilir miyiz? Bana şu adet gören arkadaşınızdan biraz daha bahsedebilir misiniz acaba?

Yahudi Olmak Üzerine

Tamamen asimile olmasına, Yahudi dinini ve ritüellerini reddetmesine rağmen Freud, son derece güçlü olan Yahudi olma duygusunu asla yitirmedi. Evinde ağırladığı misafirler, çoğunlukla Yahudiler'di. Viyana Üniversitesi'nde isim yapmaya çalışırken, fikirlerini Yahudilerin sosyal ve kültürel topluluğu *B'nai B'rith*'e (*"Ahdin Oğulları"*) aktarma fırsatı buldu. İkinci Dünya Savaşı'na giden dönemde Yahudi düşmanlığı güç topladıkça, Siyonizme daha fazla anlayış duymaya başladı; o da Yahudiler için özgür olabilecekleri bir yer istiyordu, ama bu yerin Filistin'den başka bir yer olmasını da istiyordu. Uzun yıllar yaşayan annesi, hayatı boyunca Yiddişçe konuştu ve annesinin Freud üzerindeki etkisi hep gizemini korudu. Estelle Roith adlı bir yazar bu ilişkiyi "Freud bilmecesi" olarak adlandırdı.

Babanız Galiçya'da, daha gençken, bir Kazak, başındaki Sebt şapkasını alıp çukura atmış; babanız da hiç sesini çıkarmadan eğilip almış. Bunu size anlattığında sinirlendiniz, değil mi?

Hem de çok. Ona duyduğum saygının çoğunu yitirdim.

Babanız yaptığı şeyden utanıyor muydu?

Yeterince değil! O ilkel varoşlardaki Yahudi zihniyetini anlamanız gerekiyor. Beyin, kas gücünden daha önemliydi. En fazla saygı gösterilen erkekler okumuş olanlardı. Solgun suratlı, uzun sakallı, miyop ve dini kitaplarının üzerinden kafalarını kaldırmadıkları için kambur olmuş erkekler. Kızlar, bu adamlara bakıp iç geçirirdi! Fiziksel güç gerektiren işleri karıları yapardı. Kazak adamın o davranışını sineye çeken babam, kendini kontrol edebildiği için Yahudiler arasında hayranlık uyandırmış olmalı. Ama ben durumu böyle görmüyordum.

Siz zeki bir oğlan çocuğu olarak, Alman-Avusturya kültürü içinde, özgür bir evde büyüyordunuz. Babanız ve diğer Yahudiler için farklı bir erkeklik kavramına uyum sağlamak herhalde zor olmuştur.

Gerçekten öyle oldu. Yahudi olmayanlar, atletik becerileri, Prusya tarzı militarizmleri ile, Yahudi erkeklerinden, kadınlarınkini andıran davranışları var diye hiç haz etmiyorlardı. Kendinden nefret eden Yahudiler de aynı şeyi hissediyordu: Felsefeci Otto Weininger, kendini vurdu, hem de

Beethoven’in evinde! Çünkü Yahudi erkeklerin birer kadından daha fazlası olmadıklarını düşünüyordu.

Yahudi olmak sizin için ne anlama geliyordu?

Paylaşılan, eski ahlaki bir güç. Elbette, kaygı da vardı. Biz orta sınıf Yahudiler pek çok anlamda özgürlüğümüzü kazanmıştık. Daha o dönemde, hukuk ve tıp fakültelerini doldurmuş, gazete bürolarında yerimizi almıştık, çünkü zeki ve hırslıydık. Ancak Yahudi düşmanları da giderek seslerini daha fazla yükseltiyordu.

Almancanız mükemmel ve İbranice de biliyorsunuz, değil mi?

Evet, çok zeki bir öğretmenim vardı.

Ancak bir mektubunuzda İbranice alfabesini bile bilmediğinizi söylemişsiniz.

Öyle mi? Öyle söylememin iyi bir nedeni vardır herhalde. Ama ben tüm dini meselelerle ilişiğimi kesmiştim. Hepimiz *Ostjuden*’den[6] korkuyorduk, çünkü doğudan akın eden bu kaftanlı sürünün gelişinin, Yahudilere duyulan nefreti artıracağını biliyorduk.

Çocukken, İncil’in hayatınızda herhangi bir rolü oldu mu?

Babamda bir Philippson İncil vardı, kendi dönemi için devrim niteliğindeydi diyebilirim. İbraniceydi ama yanında Almanca çevirisi de vardı. Arkeoloji ve karşılaştırmalı din konularına değiniyordu ve oyma put resimlerinin kullanılması yasak olmasına rağmen, kitapta Mısır’daki hayatı gösteren yüzlerce oyma resmi vardı. Babam okumama izin verdi. Mısır ve arkeoloji hayranlığım ile kendimi rüyaların yorumcusu Joseph ile özdeşleştirmem de böyle başladı. 35. yaşgünümde babam, bu İncil’in bir kopyasını hediye etti bana; içine de yedi yaşındayken Tanrı’nın ruhunun içime girdiğini söyleyen İbranice bir not yazmıştı.

Yani dine bağlı bir adamdı.

Belli belirsiz, aslında bırakmıştı o işleri. Ama yaşlandığında Talmud’u okuyordu; bizim kanunlarımız ve ahlak anlayışımıza dair hahamların tartışmalarının olduğu kitap.

Talmud'un cümlelerinin birbirleri ile zıt olduğunu dolayısı ile hem olumlu hem olumsuz okunabileceğini duymuştum. İd'in çift anlamlılığından çok da farklı sayılmaz…

Ya da Delphi'nin kahininden… Psikanalizi ancak bir Yahudi yaratabilirdi. Irk bağlamında dışlanmış biri olarak, geleneksel olanın dışında düşünebiliyordum. Ateist bir Yahudi; dışlanmışın da dışlanmışı…

Cinselliğe geri dönelim… O konuda asla isteksiz değilimdir. Sanırım Yahudilerin cinselliğe karşı pek de romantik olmayan bir bakış açıları var. Aşk yok, Heloise ve Abelard yok.

"Verimli olun ve çoğalın." Önce evlen, oğlum!

Bu sizi etkiledi mi? Cinsellik üzerine yazdıklarınız coşkun bir mutluluğa ulaşmaktan çok gerilimi atmakla ilgili gibi görünüyor.

O coşkun hali bilmiyorum! Oraya giriş izni için nereye başvurmak lazım? Yahudiler, düzenli seks hayatının önemli olduğunu bilir; böylece seks konusu kafadan çıkar ve kişi esas ilgisini akla ve tinselliğe yöneltebilir.

Anneniz… Ondan nadiren bahsediyorsunuz, büyüme döneminiz neredeyse İsa'nınki kadar sessiz geçmiş. Aranızdaki anne-oğul ilişkisinin, "en mükemmel, insan ilişkilerinin tüm belirsizliklerinden arınmış bir ilişki" olduğunu söylemişsiniz. Bu sizin gibi biri için fazla idealist ve fazla net bir tanımlama değil mi?

Gerçekten çok da uzak değil söylediklerim. Bir Yahudi kadının romantik ilişkisi oğluyla olur.

Sadece Yahudi erkeklerin yer aldığı eğitim dünyasının kapıları ona kapalıydı, her şeyin ötesinde penis kıskançlığından muzdaripti… Sevgisiyle boğan geleneksel Yahudi anne tipini biliyoruz. Sanırım uysal, yumuşak başlı bir adam olan babanız, elinde Talmud'u ile bir kenara çekiliyordu. Bazıları annenizi, sürekli bağırıp çağıran, aşırı sevgisiyle sizi boğup ürküten bir kadın olarak hayal ediyor. Size çocukluk travması yaşattığını söylüyorlar, ki bu da onlara göre sizin için bazı şeyleri imkansız hale getirmiş…

Yeter artık! O harika bir anneydi. Çocuklarımın bazılarının onu kaba, sürekli şikayet eden, saldırgan ve bencil olarak tanımladıklarını biliyorum,

ama çalışmalarımın hiçbirinde ana katilliği kelimesi geçmez. Bu yeterince şey söylemiyor mu zaten?

Daha net olamazdı. Annenizin, Hitler Avusturya'yı ele geçirmeden önce ölmüş olması sizin için bir teselli olmuş olmalı.

Hem de nasıl! Annemin ölümsüz olduğunu, dolayısıyla benim de ölemeyeceğimi düşünmeye başlamıştım. Doksan beş yaşındayken çektirdiği bir fotoğrafı beğenmemişti, söylediğine göre fotoğrafta yüz yaşında gibi görünüyormuş!

Viyana'dan ayrılmak çok acı vermiş olmalı?

Evet, her ne kadar sürekli o şehirden nefret ettiğimi söylemiş olsam da, seksen yıl uzun bir süre. Anna dedi ki, "Baba, neden kendimizi öldürmüyoruz?" Yüzlerce Yahudi pencerelerden atlıyordu, tıpkı senin rüyanda, uçaklarla gökdelenlere çarpan genç adamlar gibi…

O rüya değildi: 2001 yılında gerçekten yaşandı. Korkunç bir rüya gibiydi dedim.

Gerçekten yaşandı, öyle mi? Şarap yüzünden uyuklamış olmalıyım. Tanrım, insanlığın iyiye gittiği söylenemez… Her neyse ben de ona dedim ki, "Neden Nazilerin işini kolaylaştıralım?" Böylece Viyana'dan ayrıldık, İngilizler de bizi gayet sıcak karşıladılar.

Son eseriniz Musa ve Tektanrılı Din *oldu…*

Sen öyle san! Paranormal üzerine yazacaktım daha…

Gerçekten mi?

Hayır, şaka yapıyorum. *Musa* son çalışmam oldu. Yahudiler pek de hoş karşılamadılar. Yahudiler bu kadar baskı altındayken, kitabın yayınlanmasının iyi bir fikir olduğundan pek de emin değildim.

Musa'nın Mısırlı olduğuna inanmanız onları kızdırdı.

Bir de üstüne üstlük, Musa'nın onlara çölde yol gösterdikten sonra, Yahudiler tarafından öldürüldüğünü yazdım. Bir kurban ayini. Katledilen baba. Tahminde bulunuyordum. Başta kitaba "tarihi roman" diyecektim,

belki de öyle yapmalıydım. Doğrusu, kimseye hakaret etmek gibi bir niyetim yoktu.

“Yaşlı adamlar kaşif olmalı,” diye yazmış dostumuz S.T. Eliot.

Ha!

Ölüm Arzusu ve Mutluluk Üzerine

Freud, 1920 yılında basılan *Haz İlkesinin Ötesinde* adlı eserinde, içgüdüsel dürtülere bir yenisini daha ekledi, Ölüm İçgüdüsü. Bu, ilkel benliğin başkalarına ve kişinin kendisine saldırma hazzını –haz ilkesi– arzulamasının ötesinde bir dürtüydü. Birinci Dünya Savaşı ile yaşanan kıyım Freud'un dikkatini giderek medeniyetin daha büyük sorunlarına yöneltmişti: Birey olarak arzu ettiklerimizle, düzen ve sınırlama için duyulan ihtiyaç arasındaki ümitsiz çatışma… Tanrı, hayali bir baba figürüydü; din ise yıkıcı cinsel ve agresif dürtülerimizi frenlenmek zorunda kalmanın sahte tesellisi… Freud, faşizm ile bolşevizmin ortasında kalmış biri olarak hiç de şaşırtıcı olmayacağı üzere, çoğu insanının sevilebilir olmadığını düşünüyordu, ama kendisi her zaman kibar ve canayakın bir insan olarak hayatını sürdürdü.

Bu son buluşmamız olmalı. Üzücü bir durum.

Benim için de öyle. Seni kısaca da olsa analiz etmekten keyif aldım.

Benim için büyük bir ayrıcalık oldu. New York'ta o korkunç olay yaşandığında, size bu rüyalarımla ilgili sorular sorabilmeyi çok istiyordum. Sizin Rüyaların Yorumu *adlı kitabınızın yayınlanmasının üzerinden bir yüzyıl geçti, ama günümüzde hala derin bir psikolojik yaklaşım sergileyebilen kimse yok gibi, sadece suni politik tutumlar var.*

Ben de muhtemelen seni sadece *Haz İlkesinin Ötesinde* adlı kitabıma yönlendirirdim, o kitapta saldırganlıktan ve ölüm isteğinden bahsetmiştim. Ölüm isteği teorimden uzun süre emin olamadım ve çoğu psikanalist de bu teoriyi reddetti. Teoriye agresif bir isteği eklememi kabul ediyorlardı, çünkü zaten elimizde bunun varlığına dair epeyce kanıt vardı. Ama ölüm isteğini kaldırabilmekte güçlük çekiyorlardı.

Bu teoriyi ben de tam anlamıyorum. Yardımcı olabilir misiniz?

Yaşayan organizma haz arar ya da haz vermeyen durumdan kurtulmak ister. Ancak hastalarımda ve savaş nevrozları kurbanlarında, çok acı veren durumları anımsama ve yeniden yaşama isteği de gördüm. Zihnim, canlı olmayan maddenin canlı maddeye dönüştüğü, o hayali mümkün olmayan ana gitti. Bu durum öyle bir gerilim yaratacaktı ki değişen varlık, inorganik

olduğu duruma geri dönüp, değişimi ortadan kaldırmaya çalışacaktı. Belki de aynı şey, zihin ilk geliştiğinde de yaşanıyordu. Dolayısıyla, haz ilkesinin ötesinde, bir istek daha olabilirdi; daha erken dönemlerde yaşanan bir hale dönme isteği –ki nihai noktası "var olunmayan, cansız" haldir. Hamlet'in de ifade ettiği gibi, "Yürekten arzu edilen tamamına erdirme isteği: Ölmek…" Bu takıntıya Tanatos adını verdim, ölme içgüdüsü, Tanatos sürekli Eros ile, yani yaşama içgüdüsü ile savaş halinde. Bahsettiğiniz o genç adamlar ölüm içgüdülerine boyun eğmişlerdi.

Onlar şehit olacaklarına ve çok yakında cennettin zevklerinin tadını çıkaracaklarına inanıyorlardı.

Bir aya kalmaz sıkılırlar o zevklerden! Onlar için dünyadaki hayat yeterince iyi değilmiş; insanlar huzurlu bir hayatın sıradan keyiflerine katlanmakta çok zorluk çeker. Savaşın asıl nedeni budur.

Bana mutluluktan bahseder misiniz?

Hayatımızda yoksulluk, açlık ve hastalık olmasa bile, mutlu olmak için daha bir sürü engeli aşmak durumundayız. Bizler, tatmin olmayı talep eden ve tatmin edilmediklerinde de bizi gaddarca cezalandırabilen içgüdülerimiz tarafından yönlendiriliyoruz. Oysa zaten tamamen tatmin olamazlar, olmamalılar; çünkü öyle olursa, ortada ne aile, ne toplum, ne kültür ne de medeniyet kalır. Çözülmesi mümkün olmayan bir dilemma.

Psikanalizin amacının insanların sevebilmelerine ve çalışabilmelerine yardımcı olmak olduğunu söylemiştiniz. İnsanları cinsel anlamda oldukları gibi davranmaya teşvik ettiniz ki daha mutlu olabilsinler. Demek ki biraz da olsa umudunuz vardı.

Birilerinin bir şeyleri değiştirmesi gerekiyordu. Ahlaki değerlerin o kadar sert olmaması gerekiyordu; arzu ettiğimiz şeylerin çok büyük bir kısmı baskı altında tutuluyordu ve bunun bedeli de çok ağırdı. Denge kurmak gerek. Biraz daha özgürlük, daha az denetim; istenilen denge bu.

Batıda, günümüzde cinsellik konusundaki ahlaki yaklaşım çok daha liberal.

Umarım bunun sosyal ölçekte bedeli ağır olmaz. Benim korkum, cinselliğe dair ahlaki yargılar, bir işe yarayacak kadar değişebildiğinde

bunun öngöremediğimiz birtakım yan etkileri olabileceğiydi, çünkü bilincin kendisi de bununla birlikte değişecekti.

Psikanaliz temelde nedir?

Delphi tapınağına şu sözler kazınmıştı, “Kendini bil.” Kendimizi daha iyi tanırsak, belki o zaman başkalarının da kendilerini tanımalarına yardım edebiliriz ve biraz daha mutlu olabiliriz.

O zaman buna içelim… Siz mutlu muydunuz?

Sevebiliyordum ve çalışabiliyordum. Purolar da hep işe yarıyordu! Ama artık gerçekten bırakmam gerek. Son nefes… Çok güzelmiş!

Peki tekrar etme takıntısı içine yeniden yaşama isteğini de alıyor olamaz mı?

Kim bilir? Her şeyi de bilemem ki dostum.

HAYALİ SÖYLEŞİLER

FREUD

hayatı düşünceleri
1856 1939

Tarih boyunca hayatımızı anlamlandırmak adına insanlar açıklamalar aradı. Önce büyü ile din vardı; sonra bilim geldi ve bunların ikisi arasında bir yerde Freud vardı. Voltaire'in Tanrı için söylediğini, Freud için de söylemek mümkün. Freud olmasaydı, onu icat etmek gerekecekti.

Psikanalizin kurucusu Sigmund Freud, çatışmalara yabancı değil. İnsan gelişimi, arzular ve cinsellik üzerine devrim niteliği taşıyan teorileriyle çoğu insanı şoka uğratan Freud, bugün kendi üzerimize düşünme biçimimizi tamamen değiştirdi. Teorileri insanları şaşırttı, canlarını sıktı, bir o kadar da meraklarını uyandırdı. İnsanın bilinçaltının derinliklerinde seyahat eden Freud'un çalışmaları bilimsel olduğu kadar şiirseldi de; insanların inanabileceği hikayeler yarattı ve bu hikayeler gerçekten sağaltıcı değere sahipti. Bu kitapta, büyük romancı D. M. Thomas, insan zihninin gözüpek kaşifi ve büyük maceracı Freud ile buluşuyor. Ve bu karşılaşma bizi, modern çağın en özgün ve gözü pek dehalarından birinin zihninde ayrıcalıklı bir yolculuğa çıkarıyor.

"Freud, kendi şeytanları ile korkusuzca yüzleşti ve bizim de aynısını yapmamızı istedi."

Okuyucuya not:
Hayali Söyleşiler, dünyayı değiştiren, onu anlamamızı sağlayan önemli isimlerle tanışmak veya onları yeniden keşfetmek isteyenlere keyifli bir okuma sağlamak amacıyla hazırlandı. Bu söyleşiler tamamen hayal ürünü olsa da biyografik gerçeklere dayanıyor.

Söyleşiler, kurgu bir **Sigmund Freud** ile hayali bir muhabir arasında geçiyor. Serinin devamında ise **Picasso, Einstein** ve **Shakespeare** okuyucusu ile buluşuyor.

kolektif kitap

ISBN: 978-605-86679-2-1

www.kolektifkitap.com

[1] Nazi soykırımından önce Doğu ve Orta Avrupa'da yer alan ufak Yahudi toplulukları ya da kasabaları.

[2] Unutkanlık, eşyayı yanlış yere koyma, konuşur veya yazarken sözcükleri yerinde kullanamama gibi hafıza kusurları ile beliren zihinsel yorgunluk hali.

[3] Zihinsel faaliyetin belli bir fikir veya nesne üzerinde yoğunlaşması.

[4] Psikanalizde çocuğun ilk kez cinsel ilişkiye tanık olduğu anı ifade etmek için kullanılır. Çocuğun genelde gördüğü ilk cinsel birleşme anne babası arasındadır ve bu onun psiko-seksüel gelişimi üzerinde travma etkisi yaratır. Bazen de anne babasını değil, hayvanları cinsel ilişki sırasında görür ve bunu insanlara atfeder.

[5] Psikanalizde bu terim, hastanın çocukluğundaki ebeveynler gibi önemli kişilere yönelik olan bilinçsiz duygularını ve arzularını psikanaliste yansıtması veya yöneltmesi anlamında kullanılır.

[6] Avusturya-Macaristan İmparatorluğu topraklarında yaşayan Yahudilere verilen ad.